

Denne fil er downloadet fra
Danmarks Tekniske Kulturarv
www.tekniskkulturarv.dk

Danmarks Tekniske Kulturarv drives af DTU Bibliotek og indeholder scannede bøger og fotografier fra bibliotekets historiske samling.

Rettigheder

Du kan læse mere om, hvordan du må bruge filen, på
www.tekniskkulturarv.dk/about

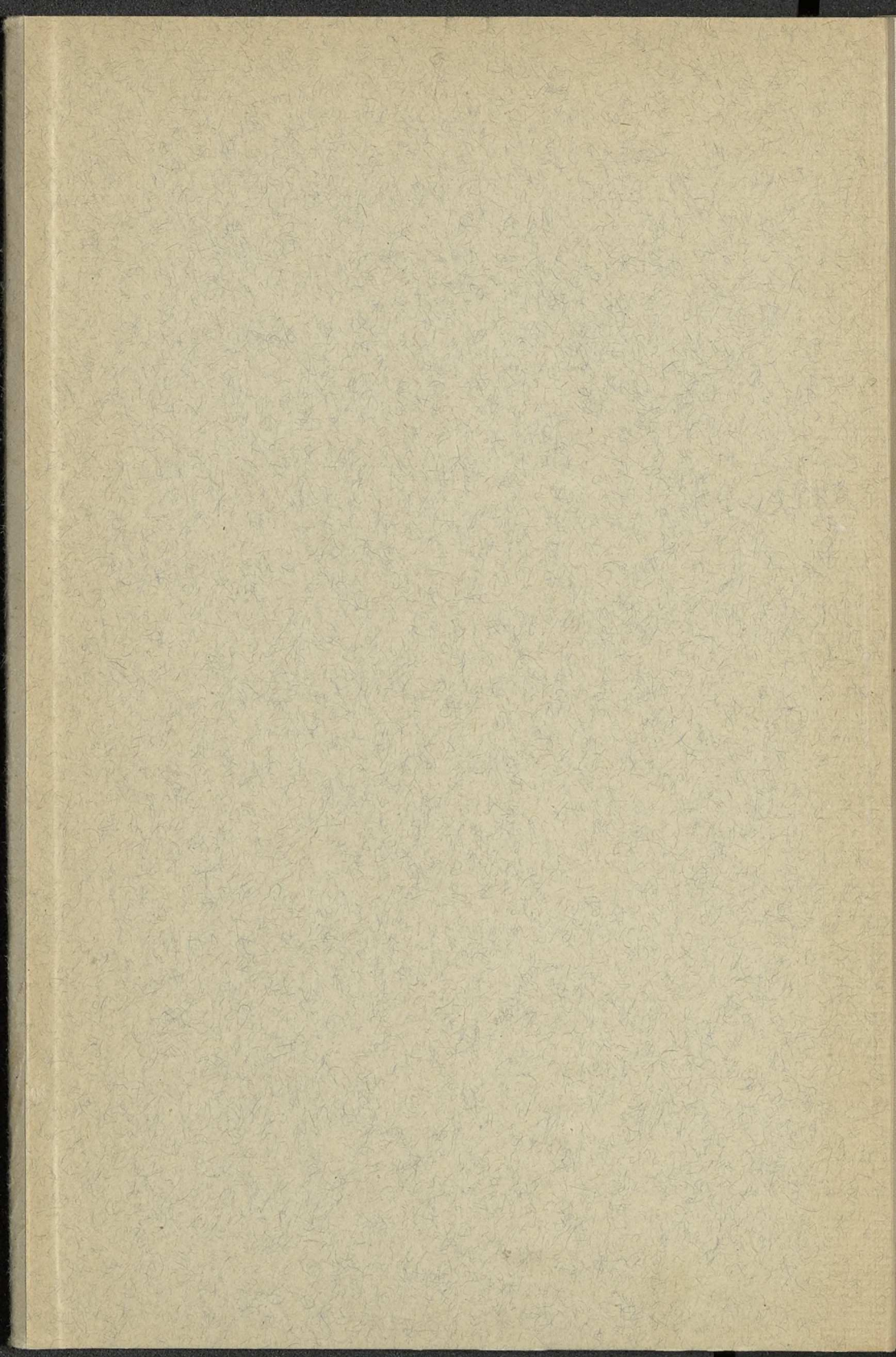
Er du i tvivl om brug af værker, bøger, fotografier og tekster fra siden, er du velkommen til at sende en mail til *tekniskkulturarv@dtu.dk*

GUDENAASAGEN

AF

S. A. FABER

DECEMBER 1919

GUDENAASAGEN

AF

S. A. FABER

TEKNISK BIBLIOTEK
Danmarks tekniske Højskole

DECEMBER 1919

DANMARKS TEKNISKE VIDENCENTER
& BIBLIOTEK

257010

300009472178

621, 209 L
91

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & Co. (IVAR JANTZEN)

1.

I »Ingeniøren« Nr. 73 for 10. September 1919 er offentliggjort en Kendelse afsagt den 27. August 1919 af et Nævn, der af Dansk Ingeniørforening var nedsat i Anledning af nogle ærerørige Angreb fra Ingeniør *P. A. Pedersen's* Side mod Direktør *Angelo* og Professor *Rung*.

Ingeniør Pedersen's Angreb var ogsaa rettet mod mig i Anledning af mit Arbejde for Gennemførelsen af Gudenaanlægget, og jeg fik som Følge heraf Opfordring fra Nævnet til at give Møde for samme, men afslog dette, dels fordi jeg ikke ønskede Ingeniør Pedersen's Injurier mod mig behandlede eller paadømte af noget Nævn, dels fordi jeg ikke ansaa et Nævn for det rette Forum til Behandling af Gudenaasagen. Min Brevveksling med Nævnets Sekretær er aftrykt i Bilag 1 og 2.

Naar jeg nu fraviger mit én Gang tagne Standpunkt, er det ingenlunde, fordi de ovenfor angivne Grunde ikke længere skulde være gyldige; tværtimod. Ingeniør Pedersen's og ligesindedes Injurier mod mig personlig interesserer mig nu lige saa lidt som dengang, og jeg anser nu mere end nogensinde det nedsatte Nævn for inkompetent til at tage Gudenaasaagen som saadan op til Paakendelse.

Nej, Grunden er den, at Nævnet, der har savnet tilstrækkelige Oplysninger til at kunne danne sig et korrekt Helhedsbillede af hele denne ret indviklede Sag, har ment ogsaa uden saadanne at kunne og burde behandle løsrevne Stykker af denne uden Sammenhæng og herved er kommen til at begaa noget i Stil med det, som i den kriminelle Terminologi benævnes »et Justitsmord«.

Under disse Omstændigheder har jeg ment, at jeg, som i Følge min Stilling til Sagen vel nok er den, der har bedst Rede paa alle dens Detailler, ikke kan undlade at give mit Bidrag til Vejledning for de interesserede Kredse.

De Læsere, som ønsker at kende hele Gudenaasagens Forhistorie, skal jeg henvise til min Artikel i »Ingeniøren« for 12. Oktober 1918. Der er heri givet en historisk Fremstilling af Sagen, men jeg er gaaet let henover de Kampe mellem modstridende Interesser, som gik forud for Dannelsen af Andelsselskabet »Gudenaacentralen« og Paabegyndelsen af Arbejderne i Marken, og hvis Efterdønninger bl. a. har givet sig Udslag i det omhandlede Nævns Kendelse. Her skal jeg kun til Orientering give et ganske kort Resumé af de vigtigste Data.

I Aaret 1905 fremsatte Ingeniør *Kristian Thomsen* sit første Projekt til Udnyttelse af Gudenaan ved et Kraftanlæg i Forbindelse med Vandingsanlæg og Forbedring af Sejlsadsen. I de følgende Aar arbejdede han videre paa Projektet, idet Hovedvægten efterhaanden blev lagt paa Kraftanlægget som det eneste, der kunde forventes at forrente Etableringsudgifterne. Aar 1909 nedsattes en Kommission til Behandling af forskellige Spørgsmaal angaaende Gudenaan, og til denne udarbejdede Ingeniør Thomsen og jeg i Fællesskab et detailleret »Forslag til Kanal og Kraftanlæg ved Gudenaan« af August 1910.

I sin Betænkning af Februar 1911 stillede Kommissionen sig velvillig til Projektet, men fraraadede dog, at Staten selv paatog sig Realiseringen, hvorimod den kunde tænke sig, at Sagen førtes ud i Livet enten paa kommunal Basis eller ved privat Initiativ.

Som Følge heraf gjordes der i den følgende Tid Forsøg paa at interessere nogle af Omegnens Byer for Sagen, men da disse heller ikke mente selv at kunne tage Opgaven op, indsendte Ingeniør Thomsen og jeg sammen med nogle andre for Sagen interesserede Privatmænd, bl. a. Direktør *Angelo*, et Andragende af 28. Maj 1914 til Ministeriet for offentlige Arbejder, i hvilket vi anholdt om den til Planens Iværksættelse fornødne Koncession. I Mellemtiden havde Ingeniør Thomsen imidlertid ændret Projektet af 1910, saaledes at det nødvendige Fald ikke længere opnaaedes ved et Kananlæg, men ved Anlægget af en Spærredæmning tværs over Gudenaadalen, hvorved der foran Dæmningen dannedes et Bassin paa c. 550 ha. Koncessionsandragendet omhandlede derfor Gennemførelsen af dette sidste Projekt.

Fra Ministeriet gik Sagen til Elektricitetskommissionen til Erklæring, og efter Aftale med denne indsendte Koncessions-

ansøgerne et Exposé af 10. April 1915, i hvilket Anlægsudgifterne for Kraftanlægget paa Basis af de før Krigen gældende Priser ansloges til 1,7 Mill. Kroner. Efter nogle mundtlige Forhandlinger med det Medlem af Elektricitetskommissionen, som havde Sagen til Behandling, nemlig Professor Rung, og efter at ogsaa Vandbygningsdirektøren havde haft Sagen til Erklæring, suppleredes dette Exposé med en Skrivelse af 30. Januar 1916, i hvilken bl. a. Udgiften til Højspændingsledninger m. m., ligeledes paa Basis af Fredspriser ansloges til $\frac{1}{2}$ Mill. Kroner. Da man ikke paa det daværende Tidspunkt kunde vide noget bestemt om, hvilke Byer og Selskaber, der vilde ønske Tilslutning, var dette Beløb selvfølgelig kalkulatorisk og var baseret paa en skønsmæssig anslaaet Ledningslængde af 100 km.

I Maj 1916 afgav Professor Rung derefter sin Betænkning til Elektricitetskommissionen, i hvilken han paa Basis af de af Koncessionsansøgerne angivne samlede Anlægsudgifter af 2,2 Mill. Kroner opstiller en Sammenligning mellem de aarlige Udgifter til Vandkraftelektriciteten og til Elektricitet frembragt ved Brændselsmaskinanlæg, og idet han naturligvis ogsaa for Brændselsudgiftens Vedkommende regner med Fredspriser, kommer han til det Resultat, at Foretagendet maa »siges at hvile paa en sund økonomisk Basis«. Dog tilføjer han i Slutningen af sin Betænkning, at, da han ikke er sagkyndig paa de Omraader, der vedrører Gudenaasens Regulering samt Værdien af de Arealer, der eventuelt skal eksproprieres, vil det formentlig desangaaende være nødvendigt at indhente Erklæringer fra Vandbygningsdirektoratet og Landbrugsministeriet.

Sagen gik derefter atter til Vandbygningsvæsenet, og under 18. Januar 1917 sendes den med en Fællesskrivelse fra Vandbygningsdirektøren og Elektricitetskommissionen tilbage til Ministeriet for offentlige Arbejder. Med denne Fællesskrivelse fulgte forskellige Bilag, bl. a. ogsaa Professor Rung's Erklæring af Maj 1916. Om denne Erklæring udtales der i Fællesskrivelsen bl. a.:

»Idet Projektet til Kraftstationen herefter kan siges at hvile paa en god og sund økonomisk Basis, maa der dog herved gøres opmærksom paa, at dette naturligvis i nogen Grad er afhængigt af, hvorvidt det af Andragerne opstillede Overslag viser sig holdbart. Der er intet at bemærke til dette Overslag, men det er udarbejdet paa Grundlag af de før

Verdenskrigens Udbrud gældende Priser; for Tiden vilde et Anlæg som det her omhandlede, overhovedet næppe kunne tilvejebringes, og hvorledes Prisforholdene vil stille sig i den første Tid efter Krigens eventuelle Afslutning, kan ingen i Øjeblikket have nogen begrundet Mening om.»

Ministeriet for offentlige Arbejder sendte derefter Sagen til Landbrugsministeriet, som igen lod den gaa videre til Landhusholdningsselskabet for herfra at faa en Erklæring om, hvorvidt Tabet ved Nedlæggelsen af de Landbrug, som vilde blive sat under Vand ved Anlægget af Spærredæmningen, maatte anses for saa stort, at det opvejede den med det paatænkte Anlæg forbundne Samfundsnytte.

Landhusholdningsselskabet nedsatte et Udvalg til Behandling af Sagen, og dette afgav under 10. Oktober 1917 sin Betænkning. I denne gives dels en Vurdering af de omhandlede Landbrug, dels opstilles der en sammenlignende Beregning mellem Nettoværdien af Høstudbyttet og den ved Kraftanlægget opnaaede Brændselsbesparelse, som paa Basis af de før Krigen gældende Priser af Koncessionsandragerne var anslaaet til c. 150,000 Kr. aarlig, og Udvalget kommer derefter til den Slutning, at Sagen maa formenten at have en saa betydelig almen Interesse, at man kan anbefale, at Andragendet fremmes.

Landhusholdningsselskabet sluttede sig til Udvalgets Erklæring, og Sagen gik fra Landbrugsministeriet tilbage til Ministeriet for offentlige Arbejder med en Skrivelse af 17. Januar 1918, hvorved Landbrugsudvalgets Erklæring fulgte, og i hvilken Landbrugsministeriet erklærede, at der efter dets Skøn ikke var tilstrækkelig Anledning til af Hensyn til de dette Ministerium underlagte Interesser at modsætte sig Sagens Fremme.

Hele den hidtidige Behandling af Sagen i Ministerierne var som ovenfor nævnt foranlediget ved Koncessionsandragendet af 28. Maj 1914 og hovedsageligt baseret paa Koncessionsandragernes Exposé af 10. April 1915, i hvilket der var regnet med de før Krigen gældende Priser, saaledes som det jo var almindeligt i de Aar, da de øjeblikkelige Priser svingede saa stærkt.

Under Behandlingen af Sagen var det imidlertid bleven klart, at den ikke kunde ventes fremmet, medmindre der maatte vise sig at være Interesse for den paa de Egne, som Anlægget skulde

komme til Nytte. Efter at den uindskrænkede U-Baads Krig havde foraarsaget stærk Brændselsmangel og høje Brændselspriser, var det paa den anden Side kun naturligt, at Opmærksomheden mere end tidligere rettedes mod Udnyttelsen af vore hjemlige Kraftkilder, og der blev derfor af interesserede Kredse i Midtjylland foranlediget afholdt et Møde i Rigsdagsbygningen den 12. Juli 1917, ved hvilket Ministeren for offentlige Arbejder og en Del Rigsdagsmænd kom til Stede og af 3 Repræsentanter for Koncessionsandragerne fik Sagen forelagt og forklaret. Man stillede sig her i det store og hele velvilligt over for Projektet, og i Løbet af de næste Månedes neder viste det sig, at Kommunernes Interesse for Sagen nu under de ændrede Brændselsforhold var stegen saa stærkt, at deres tidligere Betænkeligheder ved selv at tage Opgaven op var traadt i Baggrunden, og det uagtet Verdenskrigen og Blokaden bevirkede, at et Forsøg paa at gennemføre Anlægget nu var forbunden med væsentlig Risiko.

3.

Det var særlig Aarhus By og de eksisterende og projekterede midtjydske Elektriciteitsforsyningsselskaber, der, støttende sig til deres tekniske Konsulenter, Ingeniørerne *Eriksen* og *Sardemann*, var ivrige for at tage Sagen op, idet man her stod foran større Udvidelser af de bestaaende Værker eller foran Anlæg af ny Elektriciteitsværker. Man mente derfor, at man indtil videre kunde undgaa disse Udvidelser og Nyanlæg, hvis man kunde faa Strøm fra Gudenaanlægget, men dog kun, hvis der syntes at være Mulighed for, at Gudenaanlægget kunde komme i Drift inden Udgangen af Aaret 1919. Hvis denne Mulighed derimod var udelukket, turde man ikke vente med at skride til Udvidelserne, og naar disse først var etablerede, vilde disse Værker først flere Aar senere have Interesse af Strøml levering fra Gudenaanlægget. Desuden haabede man ved en Forcing af Sagen at kunne faa Anlægget saa tidligt i Drift, at de særlig høje Kulpriser endnu var gældende, hvorved det vilde blive muligt i den første Tid efter Driftens Aabning at afskrive en større eller mindre Del af den af Verdenskrigen foraarsagede Forøgelse af Anlægskapitalen.

Efter nogle Forhandlinger om, hvordan Sagen mest praktisk kunde gribes an, enedes man om, at Aarhus By og Viborg

Amtsraad i Fællesskab skulde søge Koncession paa Anlægget samtidig med, at de tidligere Koncessionsansøgere trak deres Andragende tilbage til Fordel for de nævnte 2 Kommuner, og Sagen skulde derefter føres ud i Livet af et Andelsselskab, i hvilket de interesserede Kommuner og Elektricitetsforsynings-selskaber blev Andelshavere, og til hvilket Koncessionen overdroges.

Ministeriet lovede at gøre sit Bedste for at fremme Sagen saa meget, at den nødvendige Lov om Koncession og Ekspropriationstilladelse kunde gennemføres i den løbende Rigsdags-samling, som sluttede i anden Halvdel af Marts Maaned. Det var jo ogsaa kun naturligt, at Regeringen lovede sin bedste Støtte, naar der fandtes Kommuner og Andelsselskaber, som vilde tage den økonomiske Risiko for under de daværende Krigsforhold at gøre Forsøget paa at udnytte en af Landets betydelige, hjemlige Kraftkilder ved et Anlæg, som under den herskende Arbejdsløshed vilde give Beskæftigelse til Hundreder af Arbejdere.

Naar det overhovedet kunde tænkes muligt at faa Sagen ført igennem i Ministeriet og Rigsdagen i Løbet af mindre end 2 Maaneder, var det dog kun, fordi den paa Foranledning af og ved Samarbejde med de tidligere Koncessionsansøgere var bleven behandlet flere Aar igennem i de forskellige Ministerier og ført frem igennem alle Instanser, saaledes at den i Virkeligheden laa parat til at fremlægges i Rigsdagen. De forskellige Erklæringer, som var indhentet i Sagen, var ganske vist udarbejdede paa Grundlag af Koncessionsandragernes Exposé af 10. April 1915, der som ovenfor nævnt var baseret paa de før Krigen gældende Priser, men det laa i Sagens Natur, at Erklæringerne ikke desto mindre var tilstrækkelig vejledende for Rigsdagen. Rentabiliteten af et Vandkraftanlæg afhænger jo nemlig som bekendt i Hovedsagen af Forholdet mellem Anlægsudgifterne og Brændselspriserne, efter at Anlæget er kommet i Drift, og da det var almenbekendt, at Brændselspriserne paa det daværende Tidspunkt var steget i et mange Gange større Forhold end Anlægsudgifterne, kunde man deraf skønne, at Forholdene var forrykkede til Gunst for Vandkraftanlægget i Sammenligning med Forholdene før Krigen. At sige noget sikkert om, hvad Anlægget vilde komme til at

koste at udføre i Løbet af Aarene 1918 og 1919, var i Følge Værdenssituationen umuligt, og lige saa usikker var selvfølgelig Bestemmelsen af, hvilke Brændselspriser, der vilde blive gældende i en Aarrække efter Anlæggets Fuldførelse, men i denne Forbindelse maa det erindres, at der ikke var Tale om, at Rigsdagen skulde bevilge noget Tilskud eller paatage sig nogensomhelst økonomisk Garanti for Anlægget. Det gjaldt for den kun om at faa et Skøn over, hvorvidt Anlægget kunde siges at være af en saa almennyttig Karakter, at det kunde anses for forsvarligt at give Tilslutning til Ekspropriation af de nødvendige Arealer.

Den 22. Januar 1918 indsendte Aarhus By og Viborg Aamtsraad deres Koncessionsandragende, og allerede den 19. Februar fremlagde Ministeren for offentlige Arbejder »Forslag til Lov om Udnyttelse af Vandkraften i Gudena« i Folketinget. Under Udarbejdelsen var Ministeriet kommen til den Opfattelse, at det var rigtigst i Loven at optage en Bestemmelse, som gav ogsaa andre interesserede Kommuner og Selskaber i Omegnen, som ønskede at være med til Sagens Gennemførelse, Adgang hertil. Lovforslaget gik derfor ud paa at bemyndige Ministeren for offentlige Arbejder til at meddele Viborg Aamtsraad og Aarhus Byraad samt de andre Aamtsraad og Byraad i Viborg, Aarhus og Randers Aamter, som maatte slutte sig til det fra de fornævnte kommunale Bestyrelser allerede fremkomne Andragende, Koncession paa Udnyttelse af Vandkraften i Gudena.

Endvidere optoges mellem de Betingelser, paa hvilke Koncessionen foresloges givet, en Bestemmelse om, at der skulde »sikres samtlige Aamts-, By- og Sognekommuner samt Elektricitætsværker og Elektricitetsforsyningsselskaber i Randers, Viborg og Aarhus Aamter Adgang til, saa langt Anlæggenes Ydeevne rækker, at faa leveret Strøm fra Anlægene paa lige Vilkaar efter Regler, der skal være underkastede Ministerens Godkendelse.«

I Bemærkningerne til Lovforslaget gives der først en kortfattet historisk Oversigt over Sagen, i hvilken ogsaa de tidligere Koncessionsansøgers Andragende af 28. Maj 1914 omtales. Det hedder derefter i Bemærkningerne som følger:

»Over det saaledes foreliggende Andragende har man indhentet de som Bilag aftrykte Erklæringer, nemlig:

1. Fælleserklæring af 18. Januar 1917 fra Vandbygningsdirektøren og Elektricitetskommissionen med tilhørende Specialerklæringer, og

2. Erklæring af 17. Januar d. A. fra Landbrugsministeriet med tilhørende Betænkninger fra det kgl. danske Landhusholdningsselskab og fra Fiskeridirektøren.

Som det vil ses, udtales det i disse Aktstykker fra sagkyndig Side, at det paatænkte Foretagende som elektrisk Kraftcentral — dog med alt Forbehold med Hensyn til de for Tiden gældende »Krigspriser« — maa siges at hvile paa en god og sund økonomisk Basis og at«

Med Lovforslaget fulgte altsaa som Bilag 1 den ovenfor omtalte Fælleserklæring af 18. Januar 1917 og hermed atter som Underbilag I Professor Rung's Erklæring af Maj 1916. Jeg gentager, at Professor Rung's Erklæring omhandlede et af de tidligere Koncessionsansøgere indsendt Exposé af 10. April 1915 med supplerende Skrivelse af 30. Januar 1916, at der i Fællesskrivelsen, Bilag 1, udtrykkelig er gjort opmærksom paa, at det af Professor Rung behandlede Overslag er udarbejdet paa Grundlag af de før Verdenskrigens Udbrud gældende Priser, og at der i Bemærkningerne til Lovforslaget tages alt Forbehold med Hensyn til de i 1918 gældende »Krigspriser«.

4.

Lovforslaget blev i det store og hele modtaget med Velvilje i Rigsdagen, og man lovede at bestræbe sig for at faa Forslaget gennemført inden Samlingens Slutning. Kun fra en enkelt Side, nemlig af Folketingsmanden for Randers Amts 2den Kreds, *Mortensen*, rettedes der en stærk Kritik mod Grundlaget for Forslaget (se Folketingstidende 1917/18, Spalte 3573 og flg.). Ganske vist lovede ogsaa han paa den socialdemokratiske Gruppens og dermed paa egne Vegne »det foreliggende Lovforslag Støtte, »for saa vidt som det ved nøjere Prøvelse og fuld Oplysning om »hele Bekostningen ved Anlægget og dermed ogsaa om dets Rentabilitet, regnet efter en ikke for høj Salgspris for produceret »Energi, kan anses for at være forsvarligt,« men han rettede derefter et saa skarpt Angreb paa Professor Rung's Erklæring af Maj 1916, at Gudenaasagen, hvis hans Kritik havde været rigtig, dermed maatte have været betragtet som dødsdømt.

Folketingsmanden indleder dog forsigtigt sin Kritik med følgende Ord: »Jeg kan give Tilsagn om velvillig Medvirkning i al »Almindelighed fra mit Partis Side til en forsvarlig Løsning af

»Spørgsmaalet om Udnyttelsen af Gudenaas Vandkraft, men »der er dog adskillige Enkeltheder, jeg maa have Lov at udtale »nogen Kritik af. Jeg forudskikker den Bemærkning, at da jeg »ikke er fagkyndig paa dette Omraade, vil jeg muligvis komme »til at fremsætte enkelte Urigtigheder, men de Udtalelser, jeg »vil fremsætte, hviler paa fagkyndige Mænds Erklæringer til mig, »saa jeg er tilbøjelig til at tro, at de i det store og hele skal »holde Stik.«

I sine derefter følgende Udtalelser gør Folketingsmanden sig hovedsagelig skyldig i 3 Misforstaaelser. For det første havde han faaet den mærkelige Opfattelse, at det af Professor Rung i dennes Betænkning af Maj 1916 behandlede Overslag paa 2,2 Mill. Kroner skulde gælde Anlægsudgifterne for et Anlæg, der udførtes i Aarene 1918—1919, uagtet der som ovenfor paa vist udtrykkelig er sagt i det Bilag, hvormed Betænkningen fremsendes, at Overslaget er baseret paa Priserne før Krigen, og uagtet det jo i og for sig ligger uden for Mulighedernes Grænse, at Professor Rung i Maj 1916 skulde kunne have udtalt sig om Prisforholdene i 1918—1919, særlig naar Hensyn tages til den ikke uvigtige Omstændighed, at der herskede Verdenskrig og i Aaret 1917 oven i Købet blev etableret Blokade. Derimod havde Hr. Mortensen naturligvis Ret, naar han udtalte, at det efter hans Mening vilde blive umuligt at holde sig indenfor de opgivne Beløb. Det var der sikkert heller ingen, der havde tænkt sig Muligheden af, og han var kun for beskeden, naar han mente, at man maatte regne med over 3 Mill. Kroner til Anlægget. Men nogen Grund til at rette Bebrejdelser mod Professor Rung i den Anledning, forelaa der ikke.

Der næst troede Folketingsmanden at kunne gribe Professor Rung i en grov Regnefejl, idet Professoren havde beregnet Udnyttelsesgraden i et vist tænkt Tilfælde til $9\frac{1}{2}$ pCt., hvorimod Hr. Mortensen ud fra forkerte Forudsætninger kom til $14\frac{1}{3}$ pCt., og i Tillid til sine »fagkyndige« Hjemmelsmænd bemærkede han spydigt, at de teoretiske Elektroteknikere muligvis paa dette Omraade benyttede en Beregningsmaade, som ikke stemmede med almindelig Procentberegning.

Endelig viste det sig, at Folketingsmanden og hans Hjemmelsmænd aldeles ikke havde forstaaet den Tankegang, som laa til Grund for Professor Rung's sammenlignende Beregning. De

gik saaledes ud fra, at den Produktion af $2\frac{1}{2}$ Mill. Kilowatttimer, som Professor Rung havde opstillet som Minimum for, at Anlægget skulde kunne bære sig, ogsaa var den Elektricitetsmængde, paa hvilken man kunde gøre Regning, medens denne i Virkeligheden ligger mellem 6 og 10 Mill. Kilowatttimer, alt efter den mindre eller større Udnyttelse af Vandkraften. Af de $2\frac{1}{2}$ Mill. Kilowatttimer regnede Hr. Mortensen saa ovenikøbet, at 1 Mill. gik tabt ved Overføringen til Aftagningspunkterne, og ved et fuldstændigt Sammensurium af fejlagtige Beregninger kom han endelig til det Resultat, at Produktionsprisen vilde blive 16 Øre, hvorefter han tilføjer: »det er mere end Prisen paa det Brændsel, der, selv med Øjeblikkets Brændselspriser, paa Randers Værk forbruges til Fremstilling af den samme Energimængde. Det er altsaa i Virkeligheden dyrere med disse Anlæg og den Amortisation og Forrentning, som her er nævnt, at producere den samme Energimængde som hjemme med vore Maskiner, der gaar med det dyre Brændsel. Hvis derfor den Dag kommer inden ret længe, da vi faar lavere Kulpriser, vil den Energi, som de interesserede Kommuner producerer, i alt Fald sikkert staa dem i højere Pris, end de kan producere den for hjemme ved de eksisterende Værker.«

Ja, hvis disse Beregninger havde været blot tilnærmelsesvis rigtige, havde Gudenaasagens Skæbne dermed været endelig beseglet, og Professor Rung grundig blameret.

For dog at holde sig en Bagdør aaben, fortsætter Folketingsmanden:

»Det kan, som jeg nævnede før, være muligt, at jeg begaar nogle Fejl, jeg nægter det ikke. Jeg fremsætter ikke mine Udtalelser som absolut sikre, men som noget, praktiske og teoretiske Elektroteknikere har sagt mig, og som jeg derfor mener bør siges her og tages med ind under Overvejelserne i det kommende Udvalg, for at man kan faa Lejlighed til at bedømme Projektet ud fra alle de Synspunkter, som der er Grund til at se det fra, naar det gælder om at komme til den bedst mulige Løsning.«

Enhver, som var inde i Forholdene, vidste, at de »praktiske og teoretiske Elektroteknikere«, til hvilke Folketingsmanden støttede sig, var Randers Bys tekniske Konsulent, Ingeniør P. A. Pedersen, og Bestyreren for Randers Elektricitetsværk Westergaard.

Det var ikke svært at paavise Fejlene i Folketingsmand Mortensen's Beregninger, og saavel Professor *Ellinger* som senere ogsaa Ministeren for offentlige Arbejder gjorde dette. Angaaende Spørgsmaalet om de til Grund for Professor Rung's Erklæring liggende Anlægsudgifter paa 2,2 Mill. Kroner udtalte Ministeren:

»Dernæst spurgte det ærede Medlem fra Randers, om Ekspropriationsudgifterne var indregnede i Professor Rung's Overslag, og dette Spørgsmaal kan jeg besvare bekræftende. Det er jo iøvrigt ikke just Professor Rung's Overslag, men det af Professor Rung behandlede Overslag, og deri er Ekspropriationsudgifterne indregnede. Men der er jo ingen Grund til at skjule, at dette Overslag under de nuværende Forhold aldeles ikke slaar til. Det ærede Medlem mente, at de 2.200.000 Kr., man har regnet med, maaske nok snarere kunde sættes til 3 Mill.; men det forslaar saavist heller ikke. De 2.200.000 Kr. kan vist i dette Øjeblik ganske rolig sættes til 4 Mill. Men hvis man gaar ud fra, at et Elektricitetsværk med Anlægskapital 2.200.000 Kr. har kunnet betale sig paa et tidligere Tidspunkt, da Kulprisen var 18 Kr. pr. Ton, er der nogen Grund til at tro, at dette Anlæg vil kunne betale sig, selv om Anlægsprisen kommer op paa 4 Mill. Kr., samtidig med at man har en Kulpris, der er op mod 10 Gange saa stor som dengang. I hvert Fald er Forholdet mellem Brændselsprisen og Produktionsprisen for denne Elektricitet aldeles ikke forrykket i ugunstig Retning under de nuværende Forhold, tværtimod.«

Efter nogle Modbemærkninger af Folketingsmand Mortensen trøstede Ministeren ham til Afslutning med følgende Ord: »Det ærede Medlem for Randerskredsen (Mortensen) har ganske Ret, naar han mener, han med Hensyn til de Fejltagelser, han har gjort sig skyldig i, er undskyldt af den Omstændighed, at Lovforslaget ikke er ledsaget af saa udførlige Planer, at han har kunnet skaffe sig de rigtige Tal. Disse yderligere Planer, Beregninger, Oplysninger osv. vil blive tilstillet Udvalget. Naar de ikke forefindes trykt som Bilag, kommer det af, at de paa visse Omraader har en noget fortrolig Karakter, hvorfor jeg ikke har fundet det nødvendigt straks at fremkomme med dem. For saa vidt kan det altsaa være meget rigtigt, at det ærede Medlem er lovligt undskyldt. Dog forekommer det mig, at han

»saa hellere skulde have sagt: Jeg er ikke i Stand til af de foreslåede Oplysninger at udregne det rigtige Resultat.

».«

Den ovenfor beskrevne Diskussion fandt Sted ved første Behandling af Lovforslaget i Folketinget 1. og 2. Marts 1918, og man skulde tro, at der hermed var givet ogsaa de Rigsdagsmænd tilstrækkelig Vejledning, som ved en flygtig Gennemlæsning af Lovforslagets Bemærkninger og Bilag var kommen til den fejlagtige Opfattelse, at Anlægsudgifterne 2,2 Mill. skulde referere sig til Aaret 1918. Læseren vil dog af de senere Afsnit se, hvor sejlglivet denne Legende har været, og med hvilken Koldblodighed man trods alle Forklaringer har fastholdt og gentaget Angrebet paa Professor Rung's Erklæring.

Lovforslaget gik nu i Udvalg, og i Henhold til det af Ministeren givne Løfte tilstilledes der Udvalget en Række yderligere Aktstykker og Oplysninger, herunder ogsaa de tidligere Koncessionsansøgers Exposé af 10. April 1915 og supplerende Skrivelse af 30. Januar 1916. Folketingsmand Mortensen, som var Medlem af Udvalget, har altsaa her haft Lejlighed til at sætte sig ind i Grundlaget for Professor Rung's Betænkning og til at konstatere, at Angrebet paa denne beroede paa Misforstaaelser. At han dog senere har ladet sin Ærgrelse gaa ud over Professorens i Stedet for over sine Hjemmelsmænd, er maaske menneskeligt, men mindre logisk.

Den 18. Marts foretoges anden Behandling af Lovforslaget, ved hvilken de af Udvalget foreslaaede Ændringer vedtoges. Blandt disse skal særligt nævnes, at Koncessionsbetingelsen angaaende de omliggende Elektricitetsværkers og Elektricitetsforsyningsselskabers Adgang til Strømlevering fra Gudenaen formuleredes som følger:

»At der sikres samtlige Elektricitetsværker i Randers, Viborg og Aarhus Amter Adgang til at faa leveret Strøm fra Anlægene, dog at Elektricitetsforsyningsselskaber, som dannes af Beboere i de Anlægene nærmest liggende Kommuner, skal være forlods berettigede til Forsyning med den fornødne Elektricitet til Lys og Kraft for Landbrug og Haandværk. De nærmere Vilkaar, Takster og Regler for Elektricitetens Fordeling skal være underkastede Ministerens Godkendelse.«

De i Lovforslaget indeholdte Ord »paa lige Vilkaar« var altsaa udgaaet.

Lovforslaget sendtes samme Dag til Landstinget, og efter en meget forceret Behandling her blev det den 20. Marts sendt tilbage til Folketinget og paa denne Samlingens sidste Dag gjort færdig i Rigsdagen.

5.

Det næste Skridt til Sagens Realisation maatte nu være at søge oplyst, hvilke af Omegnens By- og Amtskommuner der ønskede at være Medindehavere af Koncessionen, samt derefter, hvilke Elektricitetsværker der maatte ønske at blive Andels- havere i det Andelsselskab, som skulde paatage sig den økonomiske Risiko ved Sagens Gennemførelse.

For i Overensstemmelse med Regeringens hidtidige Standpunkt i Sagen at fremme denne saa meget som muligt, indbød Ministeriet derfor de paagældende Kommuner til at sende Repræsentanter til et Møde, som afholdtes i Aarhus den 12. April 1918. Ved dette Møde repræsenteredes Ministeriet af Kontorchef *Krarup*, Vandbygningsdirektør *Westergaard* og Professor *Rung*. Kontorchef *Krarup* ledede Mødet og forklarede Delta- gerne, at Ministeriet nu havde gjort, hvad der stod i dets Magt for at fremme Sagen, og at det nu var Kommunernes Sag selv at tage den i deres Haand og at tage Stilling til, hvorvidt de ønskede at være med eller ikke. Professor *Rung* fremsatte en Del orienterende Oplysninger om Vandkraftanlæg i Almindelighed og Gudenaanlægget i Særdeleshed, hvorefter der udspandt sig en kortere Diskussion, som hovedsagelig drejede sig om muligheden for en mere eller mindre fuldstændig Udnyttelse af Gudenaans Vandkraft. Under Diskussionen rettedes der ogsaa Forespørgsel om, hvad Anlægget i Øjeblikket antoges at komme til at koste, hvortil Professor *Rung* svarede, at man paa det daværende Tidspunkt vel nok maatte regne med dobbelt saa høje Anlægspriser som i Fredstid, altsaa med ca. 4—4½ Mill. Kr.

Samme Dags Eftermiddag, altsaa den 12. April, afholdtes et nyt Møde af de samme Kommunerepræsentanter, som havde været til Stede om Formiddagen. Eftermiddagsmødet lededes af Borgmester *Drechsel*, og hverken ved dette eller ved noget af de i Løbet af de følgende Maaneder afholdte yderligere Møder i Aar-

hus var Ministeriets Repræsentanter, altsaa heller ikke Professor Rung, til Stede.

Eftermiddagsmødet den 12. April havde til Formaal at tage Bestemmelse om, hvorledes man skulde forsøge at føre Sagen ud i Livet, og Ingeniør Thomsen og jeg gav her til Orientering forskellige Oplysninger. Ingeniør Thomsen forklarede, at det for overhovedet at komme til Klarhed over, om Projektet kunde gennemføres, var nødvendigt at foretage en Række Boringer paa Stedet, idet det kun paa denne Maade kunde oplyses, om der i passende Dybde fandtes et sammenhængende Lag af Glimmerler, med hvilket den afspærrende Dæmning kunde faa Forbindelse, og som gjorde det muligt at holde Vandet tilbage i det foran Dæmningen dannede store Bassin. Endvidere var det i Henhold til Lovens Bestemmelser nødvendigt, ligeledes ved Hjælp af Boringer, at konstatere, om Dæmningen skulde ligge foran eller bagved Tangeaaens Udløb i Gudenaen. Mine Meddelelser gik hovedsagelig ud paa at forklare, hvilke Muligheder der forelaa for overhovedet under de vanskelige Krigsforhold at gennemføre Anlægget. Jeg meddelte, at man for nogen Tid siden havde sikret sig det nødvendige Kobber hos Kabelfabrikken, men Kobberet laa i Amerika, og det ahang af Krigens og Blokadens Forløb, hvornaar man kunde gøre Regning paa at faa det til Danmark. Hvad Prisen angik, mente Kabelfabrikken, at Kobberet til den Tid vilde kunne leveres til en Pris af mellem Kr. 4,50 og Kr. 5—, men den endelige Pris kunde først opgives ved Leveringen, og den eneste Begrænsning for Risikoen var den, at man var berettiget til at annullere Bestillingen, hvis Prisen blev højere end Kr. 5—. Dette var jo imidlertid en tvivlsom Fordel, hvis man allerede til den Tid havde engageret sig med større Summer i de øvrige Dele af Anlægget. Angaaende saa godt som alle andre Materialer, Maskiner etc. var Forholdene ganske tilsvarende, idet det ikke var muligt at opnaa bindende Tilbud, men Priserne altid først fastsattes ved Leveringen under Hensyntagen til eventuelle Prisstigninger mellem Ordrens og Leveringens Datoer.

Som Følge heraf var det ganske umuligt at opstille Overslag, paa hvilke man blot tilnærmelsesvis kunde stole, særlig naar det drejede sig om et Anlæg, der vilde strække sig over mere end et Aar. Men saavel i dette som i de følgende Møder

pointerede jeg, at Spørgsmaalet om Anlæggets Rentabilitet afhang af Forholdet mellem Anlægsudgiften og Brændselspriserne i den efter Anlæggets Fuldførelse liggende Tid. Efter de mig foreliggende Oplysninger var jeg af den Mening, at man kunde gøre Regning paa, at Kulpriserne i en Aarrække ikke vilde komme under det 3—4 dobbelte af de tidligere Fredspriser, og at der var en Mulighed for at faa Anlægget færdigt, medens Kulpriserne endnu laa paa et væsentligt højere Niveau. Da det imidlertid laa i Sagens Natur, at der ikke kunde siges noget bestemt herom, maatte enhver af de eventuelle Deltagere i Anlægget selv tage Ansvar for deres Beslutning om Tilslutning eller Ikke-Tilslutning til Sagen.

Paa Eftermiddagsmødet den 12. April stillede Ingeniør Thomsen og jeg nu Forslag om, at de ovenfor omtalte Boringer udførtes, og at der samtidig udarbejdedes grundlæggende Bestemmelser for et eventuelt Andelsselskab. Til Vejledning til Bedømmelse af Risikoen foreslog vi endvidere at indhente Tilbud paa de vigtigste Dele af Anlægget, saa at der paa Basis heraf kunde udarbejdes et uforbindtligt, approximativt Overslag samt en Rentabilitetsberegning, som kunde vise, hvad Elektriciteten vilde komme til at koste, hvis Overslagssummen viste sig at passe. Da vi imidlertid ikke ønskede at udføre mere Arbejde i denne Sag gratis, stillede vi som Betingelse for at paatage os disse forberedende Arbejder, at der garanteredes os en Sum af 10.000 Kr. for det Tilfælde, at Anlægget ikke blev udført, eller at vi ikke blev engageret som ledende Ingeniører. Dette Tilbud akcepteredes af Forsamlingen, idet det vedtoges at fordele den omhandlede Garanti paa de interesserede Kommuner i Forhold til deres Indbyggerantal.

Modet sluttedes derefter med, at Borgmester Drechsel opfordrede de tilstedeværende Kommunerepræsentanter til at foranledige, at de af dem repræsenterede Raad tog Beslutning om, hvorvidt de ønskede at slutte sig til det af Viborg Amdsraad og Aarhus By indsendte Koncessionsandragende, og i bekræftende Fald indgav Ansøgning om Koncession til Ministeren for offentlige Arbejder. Fra flere Sider blev det iøvrigt fremhævet, at der jo ikke var forbunden nogen økonomisk Risiko med at søge Koncession; en saadan paatog kun de Værker og Selskaber

sig, der indtraadte som Andelshavere i det fremtidige Andels-selskab.

Et nyt Møde fastsattes til 3. Maj, til hvilket de Kommuner, som i Mellemtiden havde søgt om Koncession, anmodedes om at sende Repræsentanter.

6.

Ved Aabningen af Mødet den 3. Maj konstateredes det, at samtlige Amts- og Bykommuner i de 3 Amter med Undtagelse af Mariager havde søgt om Koncession. Til videre Behandling af Sagen nedsattes derefter et Forretningsudvalg paa 14 Medlemmer med en Repræsentant for hver af de koncessionssøgende Kommuner, og dette Udvalg nedsatte atter et Arbejdsudvalg paa 6 Medlemmer. Borgmester Drechsel valgtes til Formand for begge Udvalg.

Samme Dags Eftermiddag, altsaa den 3. Maj, afholdt Arbejdsudvalget sit første Møde, i hvilket jeg paa Grundlag af de de i Mellemtiden opstillede Beregninger og Overvejelser fremsatte forskellige Forslag til Løsning af en Række Principspørgsmaal, af hvis Afgørelse navnlig Udarbejdelsen af Overslaget over Ledningsnettet afhang. De vigtigste af disse Spørgsmaal var følgende:

1. Efter hvilke Regler Fordelingen af Andelene i et eventuelt Andelselskab og dermed af den af Gudenaan udvundne Elektricitet mellem de enkelte Andelshavere skulde foregaa.
2. Hvorledes Lovens Ord om Adgang til Strømaftagning skulde fortolkes.
3. Om Ledningsnettet skulde dimensioneres alene til at føre den af Gudenaan producerede Elektricitet eller, saaledes som det faktisk blev vedtaget, ogsaa skulde være i Stand til at føre Brændselektricitet fra bestaaende eller ny Brændselscentraler til Andelshaverne. Følgen heraf blev nemlig, at der maatte tages Hensyn til den sandsynlige Udvikling over en Aarrække, hvilket atter bevirkede, at man maatte basere Anlægget paa en Spænding af 50.000 Volt i Stedet for

den tidligere projekterede Spænding af 25.000 Volt, hvorved der forårsagedes en væsentlig Forhøjelse af Anlægsudgifterne saavel til Ledningerne som særlig til Transformatorstationerne og Kraftstationens Fordelingsanlæg, men hvorved der samtidig opnaaedes Fordele udover Udnyttelsen af Gudenaas Vandkraft.

4. Efter hvilke Regler Udgifterne til Ledningsnettet skulde fordeles paa Andelshaverne.

De fleste Spørgsmaal blev afgjort uden særlig Diskussion, men angaaende Fordelingen af Udgifterne til Ledningsnettet opnaaedes ikke straks Enighed. Fra den ene Side hævdedes, at Andelsselskabet kun burde bekoste Kraftanlægget ved Tange, hvorimod de enkelte Andelshavere hver for sig selv maatte overtage Udgifterne ved det til Transporten af Elektriciteten til deres Aftagningspunkt nødvendige Ledningsanlæg. Fra den anden Side hævdedes derimod det Standpunkt, at Andelsselskabet skulde overtage samtlige Udgifter til de Ledningsanlæg, som var nødvendige for at forsyne alle de Værker, som ønskede Tilslutning. Jeg stillede derfor et Kompromisforslag, hvorefter Andelshaverne fik Ret til et i Forhold til Antallet af deres Andele staaende Ledningsanlæg, saaledes at de Andelshavere, hvis Tilslutning fordrede større Udgifter, maatte betale Tilskud, medens paa den anden Side de Andelshavere, hvis Tilslutning fordrede mindre Udgifter, ikke fik noget godtgjort. Resultatet heraf blev, at de i Forhold til deres Elektricitetsaftagning langt borte beliggende Værker Horsens By og Hovedgaard Oplandscentral i Fællesskab skulde udrede et Tilskud paa 500.000 Kr. og Skive By og Salling Højspændingsværk tilsammen et Tilskud paa 400.000 Kr., medens Grenaa, Æbeltoft, Hobro, Mariager og Skanderborg henvistes til at faa indirekte Tilslutning til Gudenaan ved at afslutte Overenskomster med de Oplandscentraler, som havde Ledningsnet i Nærheden af disse Værker.

Forretningsudvalget accepterede de af mig foreslaaede Løsninger af Tvivlsspørgsmaalene, hvorefter jeg udarbejdede et »Forslag til grundlæggende Bestemmelser for Andelsselskabet Gudenaacentralen« af 7. Maj 1918. Forslaget er aftrykt i Bilag 3.

Mit Forslag forelagdes Arbejdsudvalget paa et den 17. Maj afholdt Møde, hvor det vedtoges med de med Kursiv trykte Ændringer, af hvilke den vigtigste gik ud paa at begrænse Andelshavernes Pligt til Afstaaelse af Andele til eventuelle senere tilkommende Andelshavere. De Værker, som mente at turde tage Risikoen ved under de daværende overordentlig usikre Krigsforhold at forsøge Anlæget udført, vilde nemlig, som rimeligt var, ikke risikere bagefter, hvis det lykkedes, da at blive nødt til at afstaa en væsentlig Del af de Rettigheder, for hvis Opnaaelse de havde paataget sig Risikoen.

Paa samme Møde rejste Repræsentanten for Randers By, Forretningsfører *Larsen*, Opposition mod Sagens hurtige Fremme, idet han erklærede, at de foreliggende Oplysninger ikke var tilstrækkelige til, at man kunde danne sig et paalideligt Billede af Forholdene. Adspurgt om, hvor detailleret han mente, at Oplysningerne maatte foreligge, henviste han til det i 1909—10 af Ingeniør Thomsen og mig udarbejdede »Forslag til Kanal og Kraftanlæg ved Gudenaen« — en trykt Bog paa 72 Sider med tilhørende 22 Planer og 25 Bilag —, idet han var af den Mening, at dette Forslag nu maatte omarbejdes i tilsvarende detailleret Stand efter de ny Forhold. Jeg bemærkede hertil, at det Projekt, som nu agtedes gennemført, var forskelligt fra det tidligere, saavel hvad den vandbygningstekniske som den elektrotekniske Side angik, ligesom et 9 Aar gammelt Forslag selvfølgelig ikke længere kunde betragtes som moderne. Det havde i sin Tid taget os et Aar at udarbejde Forslaget, og selv om Omarbejdningen kunde ske paa kortere Tid, var det dog ganske udelukket at afvente dette, hvis man ønskede Muligheden for at faa Anlæget i Drift i Slutningen af 1919 opretholdt. Jeg erkendte, at det foreliggende Grundlag var forholdsvis ufuldstændigt, men hvis man vilde prøve paa at faa Anlæget færdigt, mens Kulpriserne endnu var særlig høje, maatte man tage den dermed følgende Risiko. Derimod vilde jeg anse det for fuldstændig rimeligt, om de interesserede Parter søgte saa fyldige tekniske Oplysninger som muligt derved, at de lod deres tekniske Konsulenter konferere med mig om Grundlagene for mine Beregninger, hvilket ogsaa allerede var sket for flere Værkers Vedkommende, og jeg henstillede, at Randers By gjorde det samme. Paa Foranledning af Borgmester Drechsel tilbød Ingeniør Thom-

sen og jeg endogsaa at komme til Randers til et Møde for der at give de ønskede Oplysninger. Hr. Larsen mente imidlertid ikke at ville reflektere herpaa, men fastholdt sit Krav om Udarbejdelsen af detaillerede Planer, før Anlægget paabegyndtes.

Den 18. Maj udsendtes mit grundlæggende Forslag i Arbejdsudvalgets Navn til samtlige større Værker og Oplandscentraler i de 3 Amter med Anmodning om at overveje, om de ønskede paa det foreliggende Grundlag at deltage i Dannelsen af et Andelsselskab, og om at sende Repræsentanter til et Møde i Aarhus den 4. Juni, paa hvilket Sagen kunde diskuteres mundtligt.

Paa Mødet den 4. Juni genoptog Randers Bys Repræsentanter, Forretningsfører Larsen og Elektricitetsværksbestyrer Westergaard — Byens tekniske Konsulent, Ingeniør Pedersen, viste sig hverken ved dette eller noget andet Møde i Aarhus — Oppositionen mod Sagens hurtige Fremme, idet de forlangte detaillerede Planer udarbejdede. Endvidere mente de, at det var for risikabelt at begynde Arbejdet under Krigen, idet man risikerede væsentlige Fordyrrelser, ligesom de ansaa det for overordentlig tvivlsomt, om Anlægget overhovedet kunde fuldføres under Krigen. De anbefalede derfor at udsætte Sagen til efter Krigen, idet de gik ud fra, at det saa vilde kunne gennemføres for væsentlig mindre Udgifter.

Da imidlertid de Værker, som havde taget Sagen op og faaet Lovforslaget gennemført i Rigsdagen, kun havde Interesse af Anlægget, hvis Muligheden for dets Fuldførelse inden Udgangen af 1919 kunde opretholdes, og da Ingeniør Thomsen og jeg erklærede, at vi selvfølgelig ikke kunde give noget Løfte om Overholdelse af denne Termin, men at paa den anden Side enhver Mulighed vilde være udelukket, hvis Anlægget ikke paabegyndtes senest omkring 1. Juli, erklærede de nævnte Værker og Selskaber, at de ikke vilde afvente Udarbejdelsen af de af Randers By forlangte Planer, men ønskede Sagen fremmet paa det foreliggende Grundlag og var beredt til at tage Risikoen ved den af Verdenskrigen foraarsagede Usikkerhed. I denne Forbindelse skal det bemærkes, at de Boringer, som Ingeniør Thomsen havde ladet udføre, havde givet et gunstigt Resultat, og at de geologiske Forhold altsaa ikke stillede sig hindrende i Vejen for Anlæggets Udførelse.

Det vedtoges derfor at nedsætte et Udvalg til Behandling af et af mig fremlagt Udkast til Vedtægter for et Andelsselskab, som kunde overtage Koncessionen fra de koncessionssøgende Kommuner, og efter at Udvalget paa et samme Eftermiddag afholdt Møde havde vedtaget Udkastet med nogle mindre Ændringer, udsendtes dette den 5. Juni til de paagældende Værker og Selskaber med Anmodning om at tage Stilling til, om de ønskede at deltage i Dannelsen af et Andelsselskab paa Grundlag af disse Vedtægter, og om i bekræftende Fald til et konstituerende Møde den 18. Juni at sende Repræsentanter med Mandat til at tegne Andele i et saadant Selskab.

7.

Der var selvfølgelig i og for sig ikke noget at sige til, at Randers By og flere ligestillede Værker, som havde tilstrækkelig Maskinkraft for nogle Aar, ikke ønskede at paatage sig Risikoen ved Sagens hurtige Fremme. Men i de følgende Uger blev det mere og mere klart, at Randers By søgte dannet en Oppositionsgruppe, som ikke alene ikke vilde gaa med, men ogsaa vilde forhindre de Værker og Selskaber, som havde taget Sagen op, i at føre denne igennem paa det daværende Tidspunkt. Lykkedes dette, vilde Resultatet blive, at disse blev spændt ud, hvorefter Oppositionen saa eventuelt senere selv kunde tage Sagen op igen.

Dette Formaal agtedes opnaaet derved, at Oppositionen deltog i Overtagelsen af Koncessionen, men derefter, under Benyttelse af Koncessionens Betingelse om, at Anlægget skulde paa begyndes inden 2 Aar, nægtede at overdrage Koncessionen til et Andelsselskab, før Krigen var forbi, eller i hvert Fald, før der var udarbejdet detaillerede Planer.

Paa et den 18. Juni afholdt Fællesmøde af de koncessionssøgende Kommuner og de paagældende Værker og Selskaber kom Striden til aabent Udbrud. Aarhus og de midtjydske Op-
landscentraler, der, som ovenfor nævnt, havde taget Sagen op, erklærede, at de agtede at danne et Andelsselskab, i hvilket kun saadanne Værker kunde blive Andelshavere, som var villige til at gennemføre Anlægget nu paa det foreliggende Grundlag, og at de vilde andrage Ministeriet om, at Koncessionen kun udstedtes til saadanne Koncessionssøgende, som erklærede sig villige til

at overdrage Koncessionen til dette Andelsselskab. Endvidere vilde de stille som Betingelse for Overtagelse af Koncessionen, at det fra Ministeriet modtagne Koncessionsudkast ændredes saaledes, at Andelsselskabet ikke blev forpligtet til efter Anlæggets Paabegyndelse at optage ny Andelshavere, da de under ingen Omstændigheder vilde gaa med til, at Værker, som ikke tog Del i Risikoen, bagefter, hvis Forsøget lykkedes, skulde kunne høste Fordel af Anlægget paa de oprindelige Andelshaveres Bekostning.

Man foretog derefter foreløbig Konstituering af et Andelsselskab paa Grundlag af de tidligere vedtagne Vedtægter med de af den ny Situation betingede Ændringer og under Forudsætning af, at Ministeriet tiltraadte de ovenfor nævnte Forslag, og anmodede derefter de koncessionssøgende Kommuner om at overdrage Koncessionen til dette Selskab.

Ved den paafølgende Afstemning af de koncessionssøgende Kommuner erklærede Randers og Silkeborg By, at de kun vilde overdrage Koncessionen til Andelsselskabet, hvis der blev givet Værker, som ikke straks gik med, Ret til senere at tiltræde som Andelshavere, naar de i Koncessionens Prg. 1 omhandlede fuldstændige Planer til Anlægget var udarbejdede og godkendte af Ministeren. Viborg By stemte »Nej«, fordi man der mente at have tilstrækkelig Maskinkraft for en Aarrække og derfor kun havde Interesse af Sagen, hvis man kunde vente paa ubestemt Tid med at bestemme sig. Grenaa og Æbeltoft svarede: »Stemmer ikke«, da de endnu ikke havde faaet afsluttet de Overenskomster med Kaløvigsselskabet, som var Forudsætningen for deres Tilslutning til Gudenaacentralen. Horsens By havde trukket sit Andragende om Koncession tilbage, da den ikke mente at kunne staa sig ved at tage Strøm fra Gudenaacentralen, naar den skulde betale et større Tilskud til Ledningsanlægget. Hobro var ikke mødt, og af Randers Amts Repræsentanter stemte Amtmanden: »Nej«, hvorimod den anden Repræsentant forlangte tilført til Protokollen, at han ikke var enig med Amtmanden i denne Afstemning. De øvrige koncessionssøgende Kommuner erklærede sig villige til at overdrage Koncessionen til Andelsselskabet. Formanden for Forretningsudvalget, Borgmester Drechsel, meddelte derefter, at han nu vilde give Indberetning til Ministeriet om Sagen og anmode dette om at træffe Afgørelse om, hvorvidt

det kunde tiltræde de af Andelsselskabet stillede Forslag, og for saa vidt Svaret blev tilfredsstillende, vilde der blive indkaldt til nyt Møde, paa hvilket den endelige Konstituering af Andelsselskabet og Overdragelse af Koncessionen vilde finde Sted.

At Amtmanden for Randers Amt stemte: »Nej«, laa deri, at han, der ikke havde været til Stede ved de foregaaende Møder, mente at maatte vente med at tage endelig Stilling til Sagen, indtil han havde faaet Klarhed over, hvorvidt Randers Bys Forlangende om Udarbejdelse af Planer var berettiget, uagtet jeg meddelte, at Ingeniør Thomsen og jeg allerede for en Maanedstid siden havde tilbudt at komme til Randers for at give Belysningsudvalget og dets tekniske Konsulent de Oplysninger, som de maatte ønske om det foreliggende Grundlag for Projektet og det udarbejdede Overslag med tilhørende Rentabilitetsberegning, men at man ikke havde reflekteret paa dette Tilbud.

Efter Mødet kom Amtmanden imidlertid hen til mig og spurgte, om Ingeniør Thomsen og jeg endnu vilde staa ved vort tidligere Tilbud om at komme til Randers, hvilket vi straks bekræftede, og der blev derefter aftalt et Møde, ved hvilket saavel Amtmanden og Repræsentanter for Randers Amtsraad som Randers Bys Belysningsudvalg og dets tekniske Konsulent samt Ingeniør Thomsen og jeg skulde komme til Stede. Mødet afholdtes den 28. Juni og er refereret i Afsnit 9, men forinden jeg gaar over hertil, nødsages jeg til at meddele, hvad der passerede inden den Dag, idet det er af væsentlig Interesse til Belysning af Sagen og er den egentlige Foranledning til Nedsættelsen af det i Afsnit 1 omhandlede Nævn.

8.

Da det henimod Midten af Juni Maaned blev klart, at det trak op til Konflikt, og at Stridsspørgsmaalene sandsynligvis vilde blive forelagt Ministeriet for offentlige Arbejder til Afgørelse, synes Oppositionen at være kommen til den Opfattelse, at dens Udsigter vilde forbedres, hvis det kunde lykkes at mistænkeliggøre de Mænd, som anbefalede eller havde anbefalet Sagens hurtige Fremme. Imidlertid saa det jo bedre ud, naar Mistænkeliggørelsen kunde naa Ministeren indirekte, og man besluttede derfor at benytte Omvejen over Grenaa og Slagelse, hvor Forholdene laa saaledes, at den egentlige Hensigt til en vis Grad kunde tilsløres.

I Henhold til mit — af Arbejdsudvalget udsendte — grundlæggende Forslag var Grenaa bleven henvist til at faa sin eventuelle Tilslutning til Gudenaacentralen over Kaløvigsselskabet, hvis Højspændingsledninger førte hen i Nærheden af Grenaa. Der havde allerede tidligere, inden Gudenaasagen blev taget op, været forhandlet med dette Selskab om Strøml levering, og det af Grenaa Byraad nedsatte Elektricitetsudvalg havde ved Undersøgelsen af dette og andre dermed i Forbindelse staaende Spørgsmaal, benyttet Ingeniør Pedersen som Konsulent. Da der nu skulde træffes hurtig Afgørelse af, om Grenaa skulde indtræde som Andelshaver i Andelsselskabet Gudenaacentralen, kom Sagen for i selve Byraadet samtidig med, at der indhentes nyt Tilbud fra Kaløvigsselskabet. Byraadet ønskede imidlertid Sagen belyst fra flere Sider og besluttede derfor at indhente Erklæring om den baade fra Udvalgets Konsulent Ingeniør Pedersen og fra Professor Rung. I Udførelse af denne Beslutning skrev Borgmester *Vogelius* derefter under 10. Juni 1918 til Ingeniør Pedersen som følger:

Grenaa Borgmesterkontor
den 10. Juni 1918.

»I sit Møde d. 7. ds., i hvilket Møde Deres Skrivelse af 6. ds. oplæstes, vedtog Grenaa Byraad — efter forud indhentet Erklæring fra Dem over et fra Aarhus-Randers-Kaløvigegnens Elektricitetsforsyning fremkommende Tilbud om Levering af Strøm til Grenaa — at anmode Professor Rung om at være Kommunens Raadgiver saavel i dette Spørgsmaal som om Kommunens Tiltræden til Andelsselskabet »Gudenaacentralen« samt om at afgive Betænkning om, hvorvidt det vil være rigtigst for Kommunen at købe Strøm fra ovennævnte Elektricitetsforsyning eller selv at producere Strøm ved Bygning af eget Værk.

I den Anledning fremsendes det i Morges modtagne Tilbud, og skal jeg i Henhold til ovenstaaende udbede til Byraadet Deres Erklæring over dette Tilbud. Der er berammet et Møde i Aarhus Tirsdag den 18. ds. til Sagens Fremme, saa den haster meget stærkt, og jeg beder Dem derfor sende Tilbudet ledsaget af Deres Erklæring over det til Hr. Professor Rung en af de allernærmeste Dage, for at Byraadet inden

Ugens Udgang kan have Professorens oven omhandlede Raad og Betænkning.«

Vogelius.

Til

Hr. Ingeniør P. A. Pedersen,
Jernbanegade 4.

Endvidere sendte Borgmesteren under 12. Juni 1918 følgende Skrivelse til Professor Rung:

Grenaa Borgmesterkontor
den 12. Juni 1918.

»I sit Møde den 7. ds. vedtog Grenaa Byraad at anmode Hr. Professoren om at være Kommunens Raadgiver med Hensyn til 1) et fra Aarhus-Randers-Kaløvigegnens Elektricitetsforsyning fremkommende Tilbud om Levering af elektrisk Strøm til Grenaa, 2) Spørgsmaalet om Kommunens Indtræden i Andelsselskabet »Gudenaacentralen«, hvorhos man vedtog at anmode Dem om 3) at afgive Betænkning om, hvorvidt det vil være rigtigst for Kommunen at købe Strøm fra ovennævnte Elektricitetsforsyning eller selv at producere Strøm ved Bygning af eget Værk. Man vedtog dog, at der forud skulde indhentes en Erklæring over det under 1) nævnte Tilbud fra Ingeniør P. A. Pedersen i København.

Det under 1) nævnte Tilbud fremkom hertil 10. ds. og afsendtes samme Dag til Hr. Ingeniør P. A. Pedersen med Anmodning om at tilstille Dem Tilbudet, ledsaget af sin Erklæring over det, snarest muligt, idet der er berammet et Møde til Afholdelse i Aarhus Tirsdag den 18. ds. til Sagens Fremme.

Idet jeg paa Byraadets Vegne herved beder Dem paa tage Dem det ovenomhandlede Hverv som Kommunens Raadgiver i Spørgsmaalet, fremsender jeg hoslagt:

.....
.....

Paa Mødet i Aarhus den 4. ds. udtalte jeg paa Grenaa Byraads Vegne, at Kommunens Indtræden i Andelsselskabet

»Gudenaacentralen« var betinget af, at Kommunen kunde faa en efter dens Skøn tilfredsstillende Kontrakt med Aarhus-Randers-Kaløvigegnens Elektricitetsforsyning om Levering af Strøm til Grenaa. Lignende eller andre Forbehold tog de fleste af de mødte Repræsentanter for Kommuner eller Elektricitetsværker.

Jeg skal gøre opmærksom paa, at ifølge Tilbudet Bilag 1, Post 7 skal Kontrakten afsluttes uopsigeligt fra begges Parter Side for et Tidsrum af 27 Aar, medens Koncessions-tiden er 80 Aar.«

J. Vogelius.

Hr. Professor Wm. Rung,
Svejgaardsvej 5, Hellerup.

Professor Rung svarede under 13. Juni 1918 som følger:

Professor W. Rung,
Svejgaardsvej 5.

Telf.: Hellerup 812.

Hellerup, den 13. Juni 1918.

Hr. Borgmester Vogelius.

Idet jeg takker for Hr. Borgmesterens ærede Skrivelse af 12. ds., skal jeg herved meddele, at jeg gerne skal paatage mig at være Grenaa Kommunes Raadgiver angaaende de forskellige Spørgsmaal vedrørende Byens Elektricitetsforsyning.

Jeg har endnu ikke modtaget Ingeniør Pedersens Betænkning, men saasnart jeg har modtaget samme, skal jeg gøre mit bedste for at kunne afgive min Erklæring saaledes, at den vil være Dem i Hænde inden den 18. ds., men da Erklæringen kræver en Del forudgaaende Beregninger, tør jeg ikke afgive noget bestemt Løfte i saa Henseende, og iøvrigt vil det ogsaa afhænge af, hvor hurtigt jeg vil modtage Ingeniør Pedersens Betænkning.

Ærbødigst

William Rung.

Denne Lejlighed benyttede nu Ingeniør Pedersen i Kampen om Gudenaen, idet han under 14. Juni 1918 afsendte følgende Skrivelse til Grenaa Byraad:

14. Juni 1918.

»I Anledning af den fra Hr. Borgmester Vogelius under 10. d. M. fremsendte Skrivelse skal jeg tillade mig at meddele, at jeg som bemærket i min Skrivelse af 6. d. M. til Hr. Borgmesteren skulde til Aalborg forrige Torsdag; herfra rejste jeg til forskellige andre Byer, f. Eks. Skagen, Randers, Vejle m. m. og er først kommet hjem i Gaar.

Jeg kan derfor ikke faa Tid til at behandle Sagen omstændeligere, end det er sket i vedlagte Skrivelse.

Jeg kan ikke indlade mig paa at underkaste min Indstilling Hr. Professor Rung's Bedømmelse, og det ærede Byraad har ikke Ret til uden min Tilladelse at fremsende de af mig udarbejdede Forslag til nogen som helst anden Teknikers Bedømmelse.

Grunden til, at jeg ikke vil indlade mig paa at lade Hr. Professor Rung gennemgaa mine Forslag, er den, at det — forøvrigt fra ret paalidelig Side — er blevet mig meddelt, at Hr. Professor Rung har været Trafikministeriets Konsulent i Gudenaasagen; hvis dette er rigtigt, og hvis Hr. Professor Rung virkelig er ansvarlig for, at Lovforslaget i Aaret 1918 er fremsat paa Grundlag af de Anlægssummer m. m., der er nævnt i Lovforslaget, saa kan Hr. Professoren ikke betragtes som nogen uhildet Dommer i den her omhandlede Søg, idet de Anlægssummer m. m., der er nævnede i Lovforslaget, kun kan betegnes som aldeles forkerte, ja saa fejlagtige, at de har vakt mere end Forbavselse i vide Kredse. Det er meddelt mig, at Anlægssummerne i Lovforslaget er angivet til 2,2 Millioner Kr., men at Hr. Ingeniør Faber foreløbig — paa Grundlag af en Kobberpris af 5 Kr., som dog næppe kan overholdes — har maattet indrømme, at Anlægssummen bliver over 7 Millioner Kr. Heraf følger atter, at Elektricitetsprisen i Virkeligheden vil blive mindst 3 Gange større end angivet i Lovforslaget.

Det kan derfor sikkert uden at forurette nogen siges, at Lovforslaget har virket vildledende og til Skade for de inter-

esserede Amts- og Købstadskommuner, og at Lovforslaget derfor er forfejlet.

Vor Trafikminister er sikkert for klog en Mand til, at han vilde have rokket ved det Grundlag, som hans Sagkyndige har afgivet, og hvis det derfor er rigtigt, at Hr. Professor Rung er ansvarlig for dette Grundlag, er Hr. Professoren kommet i en saa uheldig Stilling, at man kan gøre sikker Regning paa, at hans Bedømmelser af andre Sager, der vedrører Gudenaanlæggets Interesser, vil blive paavirket heraf.

Det ærede Byraad vil derfor sikkert give mig Ret i, at Hr. Professor Rung ikke er den Mand, til hvilken mine Forslag eventuelt bør sendes til kritisk Bedømmelse.

Da Trafikministeriet omtales i denne Skrivelse, vil jeg sætte Pris paa, at det ærede Byraad tilsender nævnte Ministerium en Kopi, som vedlægges til dette Brug.

Ærbødigst

P. A. Pedersen.

Til Grenaa Byraad.«

Nogle Dage senere, nemlig den 21. Juni 1918, sendte Ingeniør Pedersen en tilsvarende Skrivelse til Slagelse Byraad, hvor Jordbunden syntes gunstig, fordi han i April samme Aar havde haft en Kontrovers med Elektricetetskommissionen i Anledning af en af ham paa Slagelse Byraads Vegne indsendt Anmeldelse af et Omformeranlæg for 6000 Volt. Elektricetetskommissionen havde nemlig i en Skrivelse til Slagelse Byraad henledet dettes Opmærksomhed paa, at der af de fleste andre Højspændingsværker paa Sjælland anvendtes en Spænding af 10,000 Volt, og at det maatte anses for særlig uheldigt, om et eventuelt fremtidigt Samarbejde mellem de forskellige Elektricetetsværker paa Forhaand skulde blive vanskeliggjort ved Valget af forskellige Spændinger. Man anmodede derfor, forinden videre i Sagen foretoges, om en Udtalelse om de Grunde, der havde bevirket, at man havde valgt en Spænding af 6000 Volt.

Ingeniør Pedersen fandt sig heraf foranlediget til i en Skrivelse til Slagelse Byraad, i hvilken han angav de Grunde, der

havde ført til Valget af 6000 Volt, tillige at rette et Angreb, dels mod Elektricitetskommissionen, som han beskyldte for at have overskredet sin Kompetence og for at lade sig bruge til Fordel for sine Medlemmers private Interesser, og dels mod Direktør Angelo, som han beskyldte for at misbruge saavel Elektricitetskommissionen som Dansk Ingeniørforening til Fremme af sine og sit Selskabs private Interesser.

Denne Kontrovers var ganske vist allerede bleven afsluttet i April Maaned, og der var ikke siden da passeret videre i Sagen, men med lidt Behændighed lod Tilknytningen mellem denne Sag og Gudenaasagen sig jo nogenlunde let etablere.

Ingeniør Pedersen begyndte derfor sin Skrivelse af 21. Juni 1918 til Slagelse Byraad med følgende Ord:

»Idet jeg takker det ærede Udvalg for den modtagne Afskrift af Elektricitetskommissionens Skrivelse af 20. April d. A. til Slagelse Byraad, skal jeg til denne Skrivelse kun bemærke:«

Der følger saa nogle Bemærkninger om Slagelse-Sagen, og derefter fortsætter Ingeniør Pedersen:

»Mere har jeg ikke at sige til Elektricitetskommissionens Skrivelse; men da jeg mener, at det kan have sin Interesse for det ærede Udvalg og maaske særlig for Herr Borgmester Hansen, der jo ogsaa er Medlem af Folketinget, at vide, at dette ikke er noget isoleret Tilfælde, skal jeg yderligere tillade mig at meddele, at Elektricitetskommissionen ogsaa i Gudenaasagen er gaaet frem paa en saadan Maade, at det kunde se stærkt ud, som om det var af Vigtighed for den ogsaa der at varetage Hr. Direktør Angelos og Konsorters Interesser, medens de interesserede Amts- og Købstadskommuners Interesser næppe kan siges at have været i de bedste Hænder.

Saavidt mig bekendt blev Lovforslaget om Gudenaalæget i Aaret 1918 forelagt Rigsdagen paa Grundlag af, at Anlægget kunde udføres for 2,2 Mill. Kr.; det var Mening, at de interesserede Amts- og Købstadskommuner skulde overtage Koncessionen fra de ældre Koncessionshavere, blandt hvilke Hr. Direktør Angelo findes.

Først efter indtrængende Forlangende skal det — efter

hvad jeg har faaet at vide — være lykkedes at faa disse Herrer ældre Koncessionshavere til at rykke ud med nogle Oplysninger, bl. a. den ikke uinteressante, at Anlægget nu vil koste ca. 7 Mill., og der næres endda stærk Tvivl om, at denne Sum kan overholdes.

Man kan derfor næppe sige, at Lovforslaget har været vejledende for Amts- og Købstadskommunerne.

Et af Elektricitetskommissionens andre Medlemmer skal have været Trafikministeriets Konsulent, og paa Trafikministeriets Foranledning (antagelig paa Hr. Kontorchef Krarups Initiativ) rejste Elektricitetskommissionen, efter at Lovforslaget var vedtaget i Rigsdagen, ud for at faa sat Forhandlingerne i Gang mellem de gamle Koncessionshavere og Repræsentanter for Amts- og Købstadskommunerne. Der blev dog ikke samtidig oplyst noget om, at Lovforslagets Tal var aldeles gale; det hele gik ud paa at faa Kommunerne til hurtigst muligt at komme overens paa det gode Grundlag, som fandtes i Lovforslaget«

Der følger saa en Række Bemærkninger om det af Dansk Ingeniørforening nedsatte Centralisationsudvalg, og Herr. Peder sen slutter derefter sin Skrivelse med følgende Ord:

»Af alt dette har jeg faaet det bestemte Indtryk, at det just ikke — i hvert Fald ikke helt — er i almene Interesser, at d'Herrer har taget Ingeniørforeningen i Brug, og at Elektricitetskommissionen, Trafikministerium, ja endogsaa Rigsdagen sættes i Bevægelse.

At saa fremragende Medlemmer af Samfundet endogsaa bærer min Ringhed med en saadan Opmærksomhed, kan jeg kun forklare derved, at d'Herrer tænker sig, at de Kommuner, der benytter sig af mig som Konsulent, lettere skulde blive modne til at tiltræde deres alment samfundsnyttige Planer, hvis jeg blev ombyttet med en yngre Kraft, der havde det rette Blik for disse Sager.

Dette er maaske ogsaa rigtigt.

Det hele er jo godt og forretningsmæssigt sat i Scene, de rigtige officielle Organer er knyttede til Foretagendet, kun Grundlaget forekommer mig lidt spinkelt.

Naar jeg selv har taget mig for at udrede de Traade, der knytter alt dette saa smukt sammen, saa er det kun, fordi jeg gerne vil søge at ændre d'Herrers Opfattelse paa det Punkt, der angaar min Affældighed; jeg haaber, d'Herrer snart skal erkende, at de for dette Punkts Vedkommende er lige saa vildfarende som i andre Henseender.

Jeg skal kun tilføje, hvad jeg ogsaa tidligere har meddelt det ærede Udvalgs Formand mundtligt, at Elektricitetskommissionens Formand, Hr. Kontorchef Krarup, der hverken er sagkyndig vedrørende det tekniske eller forretningsmæssige Grundlag, sikkert har handlet i god Tro i alt, hvad der er foregaaet i Sagen.

Forøvrigt vil antagelig hele Sagen blive tilstillet Trafikministeriet fra en Side, der er direkte interesseret deri.«

Det har sandsynligvis været Meningen, at Folketingsmand, Borgmester Hansen skulde bringe Skrivelsen videre til Ministeriet, men Tampen begyndte nu at brænde. Ministeriets Afgørelse i Gudenaasagen kunde ventes hver Dag. Der var altsaa ingen Tid at spille, og Ingeniør Pedersen sendte derfor Afskrift af sin Korrespondance med Slagelse Byraad, herunder altsaa ogsaa af det ovenfor citerede Brev af 21. Juni til Kontorchef Krarup, med en Skrivelse af 27. Juni 1918, der lyder som følger:

P. A. Pedersen. København B., d. 27. Juni 1918.
Cand. polyt. Ingeniør, M. I. F. Jernbanegade 4.

Hr. Kontorchef Krarup,
København K.

»Hoslagt tillader jeg mig at fremsende Afskrifter af en Korrespondance, som jeg i den sidste Tid har ført med Slagelse Byraads Elektricitetsudvalg; det sidste Brev heri fra mig til Udvalget er De næppe andet Steds fra gjort bekendt med.

Jeg tillader mig at foreslaa, at De forelægger Sagen for Hr. Trafikminister Hassing Jørgensen.

Meningen herved er ikke, at d'Herrer skal hefte Deres Opmærksomhed paa de Ting, der vedrører mig personligt; men en Ting af Betydning baade for Ministeriet og for Dem som Formand i Elektricitetskommissionen er det Forløb, som Gudenaasagen, der ogsaa findes omtalt i mit sidste Brev til Slagelse, har faaet.

Den Mening breder sig nemlig mere og mere, at Grundlaget for dette Anlæg ikke er baseret paa helt ærligt Spil. Jeg kan saaledes meddele Dem, at en Folketingsmand for et af Regeringspartierne i en privat Samtale med mig for kort Tid siden udtalte, at det saa stærkt ud til, at Grundlaget for dette Lovforslag (navnlig de deri angivne Tal) var Svindel.

Sagen ligger saaledes, at Lovforslaget er fremsat og vedtaget paa et aldeles fejlagtigt Grundlag; De er derefter som Formand i Elektricitetskommissionen rejst ud og har foranlediget, at de interesserede Kommuner blev opfordret til at forhandle paa det aldeles fejlagtige Grundlag; først senere er det paa Foranledning af Randers Kommunes Repræsentanter blevet trukket ud af Hr. Direktør Faber, at Anlægget vilde koste ca. 7 Millioner Kroner, og det er endda et stort Spørgsmaal, om denne Sum kan overholdes.

De Kommuner, der vil gaa fornuftigt frem, er nu ved Lovforslagets Indhold blevet bragt i den Situation, at de, trods det at de gerne vilde være med til Anlægget, saa snart dette kan gennemføres paa rimelige Vilkaar, f. Eks. for en Anlægssum af 3—3,5 Millioner Kr., kan blive forhindrede deri af en enkelt Kommune, f. Eks. Aarhus, hvis denne ganske kritikløst vil overtage Koncessionen nu. Hvis dernæst Lovforslagets Bestemmelser ikke overholdes, kan Aarhus Kommune udsætte Anlægget til bedre — d. v. s. billigere — Tider.

Da De nu paa Trafikministeriets Foranledning har ladet Forhandlingerne indlede paa Grundlag af de fejlagtige Forudsætninger, saa tillader jeg mig herved at opfordre Dem til, at De — som Formand i Elektricitetskommissionen — paa Trafikministeriets Foranledning drager Omsorg for, at Forhandlingerne føres ind i et saadant Spor, at der gives de besindige Kommuner en Frist til, at hele Sagen kan blive grundigt undersøgt, før de skal tage deres Standpunkt til den.

Den Omstændighed, at De har bragt i Erfaring, at hele Grundlaget for Lovforslaget har været falskt, maa jo være Aarsag nok til en saadan Indgriben fra Deres Side, saa meget mere som De — i god Mening — selv har været med til at foranledige, at Sagen er kommet i en forkert Gænge.

Sker dette eller noget lignende, vil Trafikministeriets og Deres Stilling i Sagen være ganske uangribelig, hvad den jo ogsaa bør være.

Sagen vil jo nemlig, som den nu ligger, egne sig udmærket til Agitation imod Trafikministeren; men da jeg ikke tvivler om, at baade Ministeren og De har handlet i bedste Mening, finder jeg det rettest, at Sagen gribes an, f. Eks. som af mig foreslaaet.

Hvis De ønsker det, kan De sikkert hvad Dag, det ønskes, faa en Anmodning om at gribe ind fra nogle af de interesserede Kommuner.

Ærbødigt

P. A. Pedersen.«

Karakteristisk for Herr Pedersens ovenfor gengivne Skrivelser er den Forsigtighed, med hvilken han søger at dække sig samtidig med, at han fremsætter sine Injurier og grove Beskyldninger. Hvortil disse forskellige Udtryk: »at det — forøvrigt fra ret paalidelig Side — er blevet mig meddelt«, »det kunde se stærkt ud som om«, » skal det — efter hvad jeg har faaet at vide — være lykkedes«? Og hvorfor gemmer Ingeniør Pedersen sig bag Folketingsmand Mortensens Ryg, samtidig med at han udslynger Beskyldningen for Svindel? Sagens Dokumenter var jo offentlig tilgængelige og sendt til flere Kommuner, for hvilke han var teknisk Konsulent. Hvorfor danner Ingeniør Pedersen sig da ikke først en selvstændig Mening, før han fremsætter sine Injurier og Beskyldninger? Svaret er lige til: Fordi han i saa Fald ikke vilde kunne hævde sin gode Tro og skyde Skylden paa andre, hvis han blev draget til Ansvar for sine Udtalelser.

Paafaldende er ogsaa den Iver, Ingeniør Pedersen udfolder for at faa sine Skrivelser bragt til Ministeriets Kundskab. Men

den forstaas jo let, naar man ser den som et Led i Kampen mod Gudenaanlægget og husker, at denne paa dette Tidspunkt var paa sit højeste.

Ingeniør Pedersen's sidste Skrivelse af 27. Juni kom for sent, thi samme Dag modtog Borgmester Drechsel Ministeriets Skrivelse af 26. Juni, ved hvilken det foreløbigt konstituerede Andelselskabs Forslag i Hovedsagen tiltraadtes. Muligvis er Ingeniør Pedersen af den Opfattelse, at Afgørelsen vilde være falden anderledes ud, hvis hans »Afsløringer« var naaet tidligere frem.

9.

Som ovenfor nævnt afholdtes det aftalte Møde i Randers den 28. Juni. Mødet leledes af Borgmester Svane og til Stede var Amtmanden for Randers Amt og to Amsraadsmedlemmer, Randers Bys Belysningsudvalg med dets Formand, Forretningsfører Larsen, i Spidsen, Ingeniør Pedersen som Byens tekniske Konsulent og Elektricitetsværksbestyrer Westergaard. I Stedet for Ingeniør Thomsen, som var forhindret, mødte Ingeniør Andreasen sammen med mig.

Efter Opfordring holdt jeg først et orienterende Foredrag om Sagen. Derefter fremsatte Belysningsudvalgets Formand nogle Bemærkninger om sin Opfattelse af Spørgsmaalet, hvorunder han bl. a. kom ind paa Forhandlingen i Rigsdagen og gentog Legendens om, at Professor Rung skulde have meddelt Rigsdagen, at Anlægget i 1918 kunde udføres for 2,2 Mill., hvorimod jeg havde anslaaet det samme Anlæg til ca. 7 Mill. Da jeg senere fik Ordet, tilbageviste jeg Paastanden og forklarede, at det af Professor Rung behandlede Overslag var baseret paa Fredspriser, at der i de Rigsdagen forelagte Dokumenter udtrykkelig var gjort opmærksom herpaa og taget Forbehold med Hensyn til de gældende Krigspriser, at Ministeren for offentlige Arbejder ved Sagens første Behandling ydermere havde forklaret dette og skønmæssigt anslaaet Anlægsværdien efter de paa det Tidspunkt gældende Priser til mindst 4 Mill. Kr., samtidig med, at han havde paapeget, at den siden Krigens Begyndelse stedfundne Forskydning af Priserne var til Gunst for Anlæggets Rentabilitet, idet Brændselspriserne var stegen langt stærkere end Anlægspriserne, endelig, at der i det af mig i Maj udarbejdede Overslag paa ca. 6,7 Mill. var regnet med et Led-

ningsnet, der var dimensioneret til ikke alene at fordele Gudenaa-
elektriciteten, men tillige den Elektricitet, som Andelshaverne
ville faa Brug for derudover, efterhaanden som Udviklingen
skred frem, og at Udgifterne til Ledningsnettet dels af denne
Grund og dels paa Grund af den større Ledningslængde ikke
kunde sammenlignes direkte med det tidligere Overslag. End-
videre skulde der efter de af Arbejdsudvalget — altsaa ogsaa af
Hr. Larsen — vedtagne Principer betales ca. 900,000 Kr. i kon-
stant Tilskud af de fjernest liggende Værker, hvis de ønskede
Tilslutning, saa at de øvrige Andelshavere, herunder Randers
By, efter mit Overslag kun skulde deltage i Forrentning og Af-
skrivning af en Anlægs kapital paa ca. 5,8 Mill. Kr.

Jeg tror, at Amdtsraadets Repræsentanter efter denne For-
klaring forstod Sammenhængen. Derimod synes mine Ord at
have virket paa Forretningsfører Larsen og Ingeniør Pedersen,
som naar man slaar Vand paa en Flok Gæs, idet de i Løbet af de
følgende Maaneder Gang paa Gang er bleven ved at gentage
Legenden, uden at lade sig paavirke af de dem givne Forkla-
ringer.

Efter Frokostpavsen fik Ingeniør Pedersen Ordet og ind-
ledede sine Bemærkninger med den overraskende Udtalelse, at
han maatte bede om Overbærenhed, hvis han ikke viste sig til-
strækkelig orienteret om Sagen; men han havde først
samme Morgen modtaget mit »Forslag til grund-
læggende Bestemmelser for Andelsselskabet
Gudenaa centralen« af 7. Maj.

Jeg beder Læseren gøre sig Rækkevidden af denne Udtalelse
klar. Ingeniør Pedersen, som under hele Sagens Behandling har
staaet som Randers Bys tekniske Konsulent, og som den 14., 21.
og 27. Juni udsender Skrivelser med de groveste Beskyldninger
mod de Mænd, som har haft Sagen til Behandling, for at have
givet vildledende og mangelfulde Oplysninger, erklærer den 28.
Juni, at han samme Morgen for første Gang har set det Akt-
stykke, paa Basis af hvilket Værkerne, og altsaa ogsaa Randers
By, var bleven opfordret til at tage Beslutning om Deltagelse el-
ler Ikke-Deltagelse i Sagens Realisation, det Aktstykke, som
havde dannet Grundlaget for den sidste Maanedes Forhandlinger,
og som indeholdt det Overslag og den Rentabilitetsberegning, om
hvilke Diskussionen hovedsagelig skulde dreje sig paa det alle-
rede for en halv Snes Dage siden berammede Møde i Randers.

Jeg bebrejdede senere i skarpe Ord Forretningsfører Larsen og Driftsbestyrer Westergaard, som havde repræsenteret Randers paa Møderne i Aarhus, og af hvilke den førstnævnte oven i Købet var Medlem af Arbejdsudvalget, at de ikke havde gjort sig den Ulejlighed at forelægge de grundlæggende Bestemmelser for Byens tekniske Konsulent, og det til Trods for, at de Gang paa Gang havde forlangt yderligere Oplysninger og var bleven opfordret til at søge disse gennem deres tekniske Konsulent. Men da ingen af de Herrer havde et Ord til Forklaring, maatte jeg gaa ud fra, at det forholdt sig, som af Ingeniør Pedersen udtalt. En anden vilde sikkert have undladt at fremkomme med en saadan Meddelelse, men vi møder atter her den for Ingeniør Pedersen karakteristiske Iver for at holde sig en Bagdør aaben og hans Mangel paa Mod til at tage Ansvar for sine Udtalelser.

Iøvrigt forløb Diskussionen særdeles sagligt. Ingeniør Pedersen fremhævede Vanskelighederne ved at fremskaffe Materialer og Maskiner samt ved de usikre Prisforhold og mente derfor, at man burde vente til efter Krigen med at skride til Udførelsen. Endvidere fremlagde han Belastningskurver for Randers Elektricitetsværk, paa Basis af hvilke han søgte at paavise, at man ikke vilde kunne opnaa en saa stærk Udnyttelse af Gudenaens Vandkraft, som af os forudsat. Paa den anden Side fremlagde jeg Kurver over de i Løbet af de sidste 7 Aar daglig maalte Vandmængder i Gudenaen og begrundede Ingeniør Thomsens og mine Beregninger.

Efterhaanden ebbede Diskussionen ud, og Forretningsfører Larsen sluttede da Mødet, idet han udtalte en Tak til Deltagerne i Diskussionen for deres Bidrag til at klarlægge Sagen og erklærede, at Randers Belysningsudvalg nu havde modtaget de nødvendige Oplysninger for at kunne tage Stilling til Spørgsmaalet om Deltagelse i Sagens Realisation. Ogsaa Amtmanden, paa hvis Foranledning Mødet var bleven afholdt, erklærede sig tilfreds med Resultatet.

10.

Som alt meddelt modtog Borgmester Drechsel d. 27. Juni Ministeriets Skrivelse af 26. Juni, ved hvilken det foreløbigt konstituerede Andelsselskabs Forslag tiltrædes, dog med den Ind-

skrænkning, at Andelshaverne forpligtes til ogsaa paa et efter Arbejdets Paabegyndelse fremsat Forlangende at afgive indtil 10 pCt. af den af Gudenaanen indvundne Elektricitet til de Værker i Viborg, Aarhus og Randers Amter, som ikke tiltræder som Andelshavere. Prisen fastsættes efter nærmere i Koncessionen givne Regler og bliver noget højere end den Pris, Andelshaverne kommer til at betale, og Ikke-Andelshavere maa selv bekoste de Ledningsanlæg, som er nødvendige for deres Tilslutning til Gudenaacentralens Ledningsnet.

Afskrift af Ministeriets Skrivelse udsendtes den 28. Juni til de koncessionssøgende Kommuner med Anmodning om inden den af Ministeriet fastsatte Frist af 10. Juli at meddele, om de ønskede at deltage i Overtagelsen af Koncessionen paa Betingelse af, at denne overdroges til det foreløbigt konstituerede Andelsselskab. I bekræftende Fald anmodedes Kommunerne om at sende Repræsentanter til et Møde den 12. Juli, paa hvilket den endelige Konstituering af Andelsselskabet og Overdragelsen af Koncessionen skulde finde Sted. Til dette Møde anmodedes ogsaa de paagældende Værker og Selskaber om at sende Repræsentanter med Mandat til at tegne et uindskrænket eller et vist begrænset Antal Andele i det ny Andelsselskab.

Svarene fra de koncessionssøgende Kommuner lød i Hovedsagen i Overensstemmelse med den paa Mødet den 18. Juni stedfundne Afstemning, idet dog nu Amtmanden for Randers Amt gav sin uforbeholdne Tilslutning, hvorimod Randers By hverken ønskede at deltage i Koncessionsoverdragelsen eller at indtræde som Andelshaver. Æbeltoft svarede denne Gang: »Ja«, til Trods for, at den endnu ikke havde faaet sin Overenskomst med Kaløvigsselskabet i Orden. Derimod ønskede Grenaa ikke at være med.

Paa Mødet den 12. Juli konstitueredes derefter Andelsselskabet endeligt af de 4 Byer Aarhus, Skanderborg, Æbeltoft og Skive og de 4 Oplandscentraler Kaløvig, Framlev, Gudenaans Opland og Salling, og Koncessionen overdroges til Selskabet af de koncessionssøgende Kommuner, som havde erklæret sig villige til Overdragelsen.

Endvidere valgte det nystiftede Andelsselskab sin Bestyrelse, som paa et samme Dags Eftermiddag afholdt Møde konstituerede sig med Borgmester Drechsel som Formand og engagerede Ingeniør Thomsen, Direktør Angelo og mig til ledende

Ingeniører for Anlægget. I samme Møde vedtoges de første Materialbestillinger, og vi gik derefter straks i Gang med Arbejdet.

11.

Jeg kommer nu til Efterdønningerne efter Kampen. Ingeniør Pedersen's forskellige ubeherskede Udfald mod Elektricitetskommissionen og nogle af dennes Medlemmer var, som naturligt er, falden disse for Brystet, og de mente paa Grund af de offentlige Hverv, der var betroet dem, at maatte tage til Genmæle. Som Følge heraf henvendte Elektricitetskommissionen sig i en Skrivelse af 2. Juli 1918 til Bestyrelsen for Dansk Ingeniørforening med Anmodning om nærmere at lade Sagen undersøge og derefter foretage de Skridt, som maatte findes hensigtsmæssige. Resultatet heraf blev, at Sagen forelagdes et Nævn til Behandling, væsentlig i Overensstemmelse med de for Dansk Ingeniørforenings Voldgiftskommissioner gældende Regler; dog skulde Sætningsen af Nævnet være en væsentlig anden end af de normale Voldgiftskommissioner. Formanden skulde være en af Parterne valgt anset Jurist; saafremt Parterne ikke maatte enes, skulde Overretten udmelde Formanden. Foruden Formanden skulde Nævnet bestaa af 4 Ingeniører, udmeldt af Dansk Ingeniørforenings Bestyrelses Medlemsudvalg, idet dog Ingeniør Pedersen skulde have Ret til at foreslaa to af disse Medlemmer, medens Navnene paa de to andre skulde forelægges ham til Godkendelse.

Parterne enedes om at anmode Højesteretssagfører *Liebe* om at være Formand, hvorefter Ingeniør Pedersen foreslog Belysningsdirektør *Windfeld-Hansen* og Direktør *Ivar Knudsen* som Medlemmer samt godkendte de af Ingeniørforeningen foreslaaede andre 2 Medlemmer, Ingeniør *Neergaard* og Ingeniør *Jochimsen*.

Paa Grund af forskellige Omstændigheder, bl. a. Ingeniør Pedersen's Sygdom, trak Sagen i Langdrag, og først den 18. December 1918 indleverede Ingeniør Pedersen et skriftligt Indlæg i Sagen.

Den 23. samme Maaned afholdtes et Møde, som udelukkende optoges af Diskussionen om Nævnets Kompetence, idet Elektricitetskommissionen ikke som saadan ønskede at optræde som Part i Sagen. Da endvidere jeg havde nægtet at give Møde

for Nævnet, enedes man om, at Nævnet skulde behandle de af Ingeniør Pedersen mod Direktør Angelo og Professor Rung rettede Sigtelser med Hensyn til Sagerne Slagelse Elektricitetsværk, Grenaa Elektricitetsværk og Gudenaanlægget, idet dog Nævnet udtrykkelig forbeholdt sig Ret til at udtale sig om Elektricitetskommissionens Optræden, for saa vidt det efter Nævnets Skøn maatte være fornødent til en retfærdig Bedømmelse af Ingeniør Pedersen's Forhold i det hele.

I Løbet af de følgende Maaneder udveksledes nogle skriftlige Indlæg fra begge Sider, og endelig den 26. Juni 1919 afholdtes det eneste Møde, paa hvilket Sagen mundtlig diskuteredes.

Derefter afgav Nævnet under 27. August 1919 sin Kendelse.

Ingeniør Pedersen's skriftlige Indlæg bestaar i Hovedsagen dels af Gentagelser og videre Udvikling af de i de tidligere Skrivelser indeholdte Beskyldninger, dels af et udførligt Angreb paa Elektricitetskommissionen som saadan, som ikke direkte vedrører Gudenaasagen. Jeg skal derfor kun uddrage nogle faa Eksempler for at give et Indtryk af den Kampmaade, som Ingeniør Pedersen og ligesindede anser det for rigtigt og formaals-tjenligt at benytte.

Ingeniør Pedersen indleder saaledes sin Omtale af Elektricitetskommissionens Forhold overfor Slagelse med følgende Ord:

»Jeg skal derefter gaa over til at omtale de Sager, der ogsaa vedrører Elektricitetskommissionen, idet denne optræder saaledes, at det kun kan opfattes, som om den er bleven gjort interesseret for visse private Formaal.

For ikke at blive misforstaaet skal jeg straks fremhæve, at jeg ikke herved mener, at Hr. Direktør Angelo, der jo er Medlem af Elektricitetskommissionen, og som er personlig stærkt interesseret i de Foretagender, der skal omtales her, har søgt at gøre andre interesserede i sine Foretagender paa nogen Maade, der blot kan betegnes som unfair; men jeg tror, at Hr. Direktør Angelo har det paa samme Maade som visse Byraadsmedlemmer, man undertiden træffer i Provinsen, nemlig saadanne, der ikke kan indse andet, end at vedkommende Byraads vigtigste Opgave er at behandle saadanne Sager, hvori de selv er interesserede, paa en for dem fordelagtig Maade. Hr. Direktør Angelo synes des-

uden at have sjældne Evner til at interessere sine Medmen-
nesker for sine Sager.«

Atter den karakteristiske Iver for at holde sig en Bagdør
aaben. Og denne Gang synes Ingeniør Pedersen virkelig at have
haft Nytte af sin Metode, idet Nævnet som Undskyldning for
hans, som det selv indrømmer, ærerørige Angreb paa Di-
rektør Angelo anfører, at Ingeniør Pedersen dog har erklæret,
»at det ikke havde været hans Hensigt at beskyldte Direktør
»Angelo for »unfair« Handlemaade i nogen Henseende.« !!!

Som Indledning til sit Angreb paa Elektricitetskommissionen
skriver Ingeniør Pedersen: »I det foregaaende er Elektricitets-
kommissionens mærkværdige Optræden i de omhandlede
Tilfælde omtalt, og det er vist, hvorledes dens Virksomhed,
navnlig efter at Hr. Direktør Angelo er bleven Medlem,
ganske har skiftet Karakter, idet den tilsyneladende ofrer
en stor Del af sin Tid og Kraft paa — med alle de Midler,
der staar til Kommissionens Raadighed — at fremme saa-
danne Projekter og Arbejder, hvori Hr. Direktør Angelo og
hans Medarbejdere (f. Eks. Ingeniør Faber, Installatør
Meyer, Ingeniør Thomsen m. fl.) er økonomisk interes-
serede«

Angaaende Gudenaasagen siger Ingeniør Pedersen bl. a.:
»Sagen blev forelagt Rigsdagen paa en saadan Maade, at det ikke
»er for meget at sige, at den er bleven ført bag Lyset, hvis da
»Hr. Professor Rung i det hele har nogen Forstand paa de Ting,
»han her har givet sig af med.«

Ingeniør Pedersen omtaler saavel i sit første som i sit andet
Indlæg Forhandlingerne i Rigsdagen ved første Behandling af
Lovforslaget og skriver bl. a. herom:

»De Herrer Mortensen og Ministeren for offentlige Ar-
bejder udtalte i Henhold til Rigsdagstidende 1917/18, Spalte
3578 og 3623, ordret følgende:

»Mortensen: »Jeg tror naar man vil være nøg-
tern og tage Hensyn til de Priser, som Materialier nu staar
i og vil staa i en Række af Aar, maa man regne med over
3 Millioner Kr. til Anlægget.«

»Ministeren for offentlige Arbejder: »Det ærede Medlem
mente, at de 2,2 Mill. Kr., man har regnet med, maaske nok
snarere kunde sættes til 3 Millioner, men det forslaar saa vist

heller ikke. De 2,2 Millioner Kr. kan vist i dette Øjeblik ganske rolig sættes til 4 Millioner Kr.«

Disse Udtalelser viser, naar de ses i Sammenhæng med foranstaaende, tilstrækkelig tydeligt, hvor godt underrettet Regering og Rigsdag har været.

Læser man det kgl. Landhusholdningsselskabs Betænkning igennem, ses det deraf og af Landbrugsministeriets Skrivelse, at Lovforslaget næppe var bleven anbefalet, hvis disse Institutioner havde haft de rigtige Tal for sig.«

Ja, hvis Nævnet har nøjedes med at søge sine Oplysninger gennem Ingeniør Pedersen's Citater, forstaar man, at det har faaet en noget mangelfuld Opfattelse af Sagens Sammenhæng. Ingeniør Pedersen udelader nemlig følgende Fortsættelse af Ministerens Udtalelser:

»Men hvis man gaar ud fra, at et Elektricitetsværk med Anlægskapital 2.200.000 Kr. har kunnet betale sig paa et tidligere Tidspunkt, da Kulprisen var 18 Kr. pr. Ton, er der nogen Grund til at tro, at dette Anlæg vil kunne betale sig, selv om Anlægsprisen kommer op paa 4 Mill. Kr., samt tidig med at man har en Kulpris, der er op mod 10 Gange saa stor som dengang. I hvert Fald er Forholdet mellem Brændselsprisen og Produktionsprisen for denne Elektricitet aldeles ikke forrykket i ugunstig Retning under de nu værende Forhold, tværtimod.«

Altsaa, Kærnepunktet i hele Sagen, nemlig Forholdet mellem Anlægspriser og Kulpriser, forbi gaar Ingeniør Pedersen ganske koldblodigt.

Ingeniør Pedersen's Bemærkninger om Landhusholdningsselskabets Betænkning er lige saa paalidelige. Det af Selskabet nedsatte Udvalg var ganske klar over, at den opstillede Sammenligning mellem Høstudbytte og Brændselsbesparelse var baseret paa Priserne før Krigen. Dette fremgaar med al ønskelig Tydelighed af de Udtalelser, som Folketingsmand *Svendsen*, der selv var Medlem af Udvalget, fremsatte ved Lovforslagets første Behandling i Folketinget. Han sagde (Folketingstidende 1917/18, Spalte 3568):

»Efter det foreløbige Skøn, der selvfølgelig ikke er saa indgaaende og saa grundigt, som det ved længere

Tids Overvejelse kunde blive, kom vi til det Resultat, at Nettoindtægten af de Arealer, der vilde blive sat under Vand, beløb sig til ca. 28.000 Kr. aarlig. Det er altsaa den Værdi, som Samfundet gaar tabt af ved denne Oversvømmelse. Men efter de Oplysninger, som tidligere har foreligget fra Koncessionssøgerne til det store Værk, menes det, at der derved vilde kunne fremstilles Elektricitet af en Mængde, til hvis Frembringelse man hidtil — med Benyttelse af udenlandske Materialier, Kul, Olie osv. — har anvendt ca. 150.000 Kr.; selvfølgelig maatte dette Beløb i Øjeblikket fordobles adskillige Gange, og vi kan vel nok gaa ud fra, at selv naar Krigens hører op, og vi igen kommer ind i normale Forhold, vil der endnu i lang Tid blive høje Priser baade paa Kul og Brændselolie, saaledes at den Fordel, der kan indvindes, vil blive betydelig større, end den her var opgjort til«

Med sit første Indlæg fremsendte Ingeniør Pedersen blandt andre Bilag ogsaa 2 Erklæringer fra Folketingsmand Mortensen og Forretningsfører Larsen, henholdsvis af 12. og 14. August 1918.

I sin Erklæring citerer Folketingsmanden bl. a. den i Fællesskrivelsen fra Vandbygningsdirektøren og Elektricitetskommissionen af 18. Januar 1917 indeholdte Omtale af Professor Rung's Erklæring af Maj 1916 paa følgende Maade:

»Idet Projektet til Kraftstationen herefter« (i Følge Professor Rung's Betænkning) »kan siges at hvile paa en god og sund økonomisk Basis, maa der dog herved gøres opmærksom paa, at dette naturligvis i nogen Grad er afhængigt af, hvorvidt det af Andragerne opstillede Overslag viser sig holdbart for Tiden vilde et Anlæg som det her omhandlede overhovedet næppe kunne tilvejebringes, og hvorledes Prisforholdene vil stille sig i den første Tid efter Krigens eventuelle Afslutning, kan ingen i Øjeblikket have nogen begrundet Mening om.«

Hvad er det nu for Ord, som Folketingsmanden udelader og erstatter med Prikker? Det er følgende:

»Der er intet at bemærke til dette Overslag, men det er udarbejdet paa Grundlag af de før Verdenskrigens Udbrud gældende Priser.«

Altsaa netop de Ord, som viser, at Paastanden om, at Rigsdagen er bleven ført bag Lyset, er uholdbar. Ikke desto mindre slutter Folketingsmanden sin Erklæring som følger:

»Mit Indtryk af de omhandlede Erklæringer sammenholdt med de nævnte Herrers Virksomhed (henholdsvis Uvirksomhed) er da det, at der er — for ikke at bruge et stærkere og efter min Mening mere rammende Udtryk — handlet ganske uforsvarligt baade overfor Lovgivningsmagten og de interesserede Amts- og Købstadskommuner.«

Ingeniør Pedersen har ikke kunnet lade den herved givne Lejlighed til bag Folketingsmand Mortensen's Ryg at udslynge Injurier gaa ubenyttet hen. I sit 2det Indlæg til Nævnet omtaler han Folketingsmandens Erklæring paa følgende Maade:

»Hr. Folketingsmand Mortensen udtaler i de to sidste Stykker af sin Skrivelse saa tydeligt som det kan siges i parlamentariske Udtryk, at de Herrer Angelo, Rung og Krarup har arbejdet sammen efter Aftale for at vildlede Rigsdagen og de offentlige Myndigheder i Gudenaasagen.«

Af Forretningsfører Larsen's Erklæring skal jeg blandt andet anføre, at han gør sig skyldig i en Fejltagelse, naar han angiver Datoen for det paa Ministeriets Foranledning afholdte Møde i Aarhus til den 3. Maj. Mødet fandt som ovenfor angivet Sted den 12. April. Jeg gør særlig opmærksom herpaa, fordi det synes, som om Nævnet har draget fejlagtige Slutninger paa Grundlag af Forretningsfører Larsen's forkerte Opgivelse af Datoen. Jeg skal senere komme tilbage til dette Punkt.

Af de øvrige i Forretningsfører Larsens Erklæring fremsatte Urigtigheder skal jeg særlig fremhæve den flere Gange tidligere omtalte Legende, som han serverer i uforfalsket Form, idet han skriver, at »Rigsdagen gennem Professor Rung's Erklæring kun kan have faaet det Indtryk, at Anlægget vilde blive udført for 2,2 Mill. Kr. . . .« Dette kan ikke misforstaas: Rigsdagen skal altsaa i 1918 gennem Professor Rung's Erklæring af Maj 1916, om hvilken der i de fremlagte Dokumenter udtrykkelig siges, at den er baseret paa Fredspriser, have faaet det Indtryk, at Anlægget vilde blive udført for 2,2 Mill. Kr., det vil altsaa sige, i 1918 blive udført til Fredspriser.

Og i sit Résumé gentager han Paastanden med følgende Ord:

»Lovforslaget er forelagt Rigsdagen paa det Grundlag, at Anlægsomkostningerne vilde andrage 2,2 Mill. Kr., medens disse »(efter det senere oplyste) vilde blive flere Gange større«.«

De af mig paa Mødet i Randers givne Oplysninger synes som sagt ikke at have haft større Virkning.

12.

Jeg skal nu gaa over til at omtale Nævnets Kendelse, som er aftrykt in extenso i Bilag 4.

Naar man er inde i Forholdene, er det første Indtryk efter en Gennemlæsning af Kendelsen en Undræn over, hvorledes det overhovedet har været muligt for Nævnet at komme til et saadant Resultat. Men ved nærmere Undersøgelse viser det sig, at der som en rød Traad gennem Kendelsen gaar en grundlæggende Misforstaaelse, til hvilken Nævnet er kommen paa Grund af mangelfulde og ensidige Oplysninger, nemlig den, at Ingeniør Pedersen er den uskyldig forfulgte, som i Nødværge er kommen for Skade at bruge for stærke Udtryk for sin i og for sig berettigede Harme. Selv i de Tilfælde, hvor Nævnet nødsages til at misbillige disse for stærke Udtryk, gøres det derfor under Paapegning af alle de undskyldende Momenter, som kan anføres, og Præmisserne affattes saaledes, at der efterlades det Indtryk, at Ingeniør Pedersen ganske vist ikke har kunnet bevise sine Paastande, og at Nævnet derfor har maattet misbillige disse, men at der dog »er noget om det«.

Denne Grundopfattelse fra Nævnets Side beror imidlertid paa en stor Misforstaaelse. Sagen forholder sig ganske anderledes.

I den sidste halve Snes Aar er Udviklingen paa Elektricitetsforsyningens Omraade saavel her i Landet som særlig i Udlandet gaaet i Retning af større og større Centralisation af Elektricitetsproduktionen. Ingeniør Pedersen har allerede i lang Tid set skævt til denne Udvikling, og særlig efter at Dansk Ingeniørforening for et Par Aar siden paa Initiativ af Direktør Angelo har taget Spørgsmaalet op til Drøftelse og af Hensyn til Sagens nationaløkonomiske Betydning besluttet at søge Interessen derfor vakt i videre Kredse, har Ingeniør Pedersen i Følge sine egne Udtalelser betragtet denne Bevægelse som skadelig for sin For-

retning og sat i Scene for at ødelægge denne. At Ingeniør Pedersen er af denne Opfattelse, fremgaar bl. a. tydeligt af hans ovenfor citerede Skrivelse til Slagelse Byraad af 21. Juni 1918 samt af et for Nævnet fremlagt »Privatbrev« fra ham til Kontorchef Krarup af 27. Juni 1918. Ingeniør Pedersen er nemlig raadgivende Ingeniør for en Række Provinsbyer, hvor han tidligere har bygget Elektricitetsværker og nu for Størstedelen er beskæftiget med Udvidelser af disse mindre Værker dels til Byernes eget Forbrug og dels til Forsyning af det omkring hver By liggende Opland. Da dette Princip for Elektricitetsforsyning i de Landsdele, hvor der kan ventes et jævnt stort Forbrug paa Landet, ikke er i Overensstemmelse med den i de senere Aar stedfundne Udvikling, ifølge hvilken den største Økonomi i saadanne Tilfælde i det lange Løb opnaas ved en videregaaende Centralisation af Produktionen i større Centraler, har Ingeniør Pedersen altsaa i sin Kortsynethed troet, at den omtalte Udvikling vilde skade hans Forretning. Naar jeg siger Kortsynethed, er det, fordi en Udvikling, som er ledsaget af en stedse stærkere Elektrificering af Landet, naturligvis kun kan bringe forøget Arbejde for den elektrotekniske Ingeniørstand. En anden Sag er det derimod, at det kan blive nødvendigt at lægge sin Forretning om for at følge med Tiden. Det er den gamle Historie igen om Overgangen fra Hestedrosker til Biler. De driftige Vognmænd gik over til at blive Chauffører og glæder sig over Udviklingen, som har gavnet dem, og som de indsaa, de dog ikke kunde holde tilbage. Sammenligningen passer iøvrigt ogsaa paa et andet Punkt; ligesom Verdenskrigen foraarsagede en kortvarig Tilbagevenden til Hestedroskerne, saaledes er de øjeblikkelige Konjunkturer gunstige for de smaa Værker paa Grund af de forholdsvis billige Priser paa Olie og udenlandske Dieselmotorer, men efter alle Solemærker at dømme vil det øjeblikkelige Misforhold i Priserne vel før eller senere udlignes, og Udviklingen vil da gaa videre ad de samme Baner som tidligere. De midlertidigt opnaaede Fordele vil da i mange Tilfælde ikke alene ophæves, men give Anledning til Tab og Vanskeligheder.

Det er paa Baggrund af denne Ingeniør Pedersen's Opfattelse af Centralisationsbevægelsen som stridende mod hans Interesser, ja endogsaa som sat i Scene med det udtrykkelige Formaal at skade hans Forretning, at de af Nævnet behandlede

Sager maa ses. Derfor stillede han sig straks i Opposition til Gudenaanlægget, som foruden at udnytte Gudenaas Vandkraft tillige danner Grundlaget for en Centralisation af Elektricitetsproduktionen i Midtjylland. Derfor stod han bagved Folketingsmand Mortensen's Angreb paa Professor Rung under Gudenaalovens første Behandling i Folketinget i Marts 1918. Derfor tog han Anledning af Elektricitetskommissionens Henvendelse til Slagelse Byraad i April Maaned s. A. til et ærerørigt Angreb paa Direktør Angelo. Derfor stod han bagved Oppositionens Kamp mod Gudenaasagen i Maj og Juni s. A. og udsendte den 14., 21 og 27. Juni injurierende Skrivelser med det Formaal, at de ad Omveje skulde naa Ministeren.

Gudbevares! lad Ingeniør Pedersen kæmpe for de Interesser, andres eller egne, som det passer ham, men lad andre have samme Ret, og lad os af et Medlem af Dansk Ingeniørforening forlange, at Kampen føres med anstændige Midler uden Anvendelse af saadanne Metoder som ovenfor beskrevet.

13.

Jeg skal nu omtale de enkelte Præmisser til Nævnets Kendelse noget nærmere.

Ud fra den ovenfor omtalte grundlæggende Misforstaaelse af Situationen citerer Nævnet omhyggeligt de Skrivelser fra Elektricitetskommissionen og Slagelse Byraad, som skal benyttes til Undskyldning for Ingeniør Pedersen's Angreb, men selve Angrebene omtales kun med almindelige Ord, som, selv naar de til Tider er forholdsvis kraftige, dog straks afsvækkes ved Undskyldninger og Forklaringer. Jeg har søgt at bøde paa denne ensidige Fremstilling ved at citere Ingeniør Pedersen's 3 Skrivelser af 14., 21. og 27. Juni 1918, saa kan Læserne bedst selv dømme, om de af Nævnet anførte Undskyldninger staar i nogetsomhelst rimeligt Forhold til Skrivelsernes Indhold og Tone.

Hvad Slagelsesagen angaar, er det klart for enhver, der har nogen Erfaring med Elektricitetsforsyning i større Stil, at Oplandet omkring Slagelse i Længden vilde staa sig ved, at der benyttes 10.000 Volt ligesom af de omkringliggende Oplandscentraler, og det synes derfor ganske naturligt, at Elektricitetskommissionen henleder Byraadets Opmærksomhed paa dette Faktum. Da

Kommissionen ikke stiller nogen Fordring i saa Henseende, men kun foranlediger Spørgsmaalet diskuteret, turde det vist være mere end tvivlsomt, om Ingeniør Pedersen's Paastand om Kompetenceoverskridelse kan opretholdes; i hvert Fald vilde det ikke være til Fordel for Elektricitetsforsyningens sunde Udvikling, om der skulde trækkes saa snævre Grænser for Kommissionens Handlefrihed.

Nævnet har lagt megen Vægt paa den Omstændighed, at Elektricitetskommissionens Skrivelse er sendt til Slagelse Byraad, og mener, at Kommissionen i Stedet derfor burde have skrevet direkte til Ingeniør Pedersen, ja endogsaa, at han heri til en vis Grad kan søge Undskyldning for sine ubeherskede Angreb. Ved den mundtlige Procedure anførte Ingeniør Pedersen, at den almindelige Forretningsgang efter hans Mening var, at der skrives til Byraadet og sendes en Kopi til Ingeniøren. Han er altsaa ikke enig med Nævnet i dets Opfattelse. I al Almindelighed kan det siges, at Forretningsgangen saavel hos Elektricitetskommissionen som hos andre Myndigheder varierer efter de forskellige Tilfælde. Formelt har Myndighederne kun med Bygningsbestyrelsen at gøre og maa ved alle vigtigere Skrivelser og navnlig i Tilfælde, hvor Sagen har økonomisk Betydning, sikre sig, at Skrivelserne kommer Bygningsbestyrelsen i Hænde. I de Tilfælde, hvor der skrives direkte til den raadgivende Ingeniør, er det derfor hovedsagelig for at indvinde Tid, og det maa siges at være et højst mærkeligt Krav, som Nævnet stiller til en offentlig Myndighed, at den ved Bestemmelsen af sin Forretningsgang skulde lade sig lede af Hensynet til at dække den raadgivende Ingeniør mod eventuelle berettigede eller uberettigede Bebrejdelser fra Bygningsbestyrelsens Side. Nævnet vil næppe finde almindelig Tilslutning til dette Krav hverken fra Bygningsbestyrelsernes eller de raadgivende Ingeniørers Side.

Om der blev sendt Ingeniør Pedersen en Afskrift af Elektricitetskommissionens Skrivelse til Slagelse Byraad samtidig med dennes Afsendelse, har i og for sig mindre Betydning, idet Kommissionen selvfølgelig maatte gaa ud fra, at dens Skrivelse af Byraadet vilde blive sendt Ingeniør Pedersen til Erklæring, og at benytte denne Omstændighed som Undskyldning for et ærerørigt Angreb paa Kommissionen i Almindelighed og Direktør Angelo i Særdeleshed turde dog være noget hasarderet. I hvert

Fald kan denne Undskyldning overhovedet ikke fremføres i Forbindelse med den Skrivelse som Ingeniør Pedersen, 2 Maanederefter, at Slagelsesagen var sluttet, rettede til Slagelse Byraad med et grovt Angreb paa Elektricitetskommissionen i Anledning af dennes Stilling til Gudenaasagen, eller for den Skrivelse, med hvilken Afskrift af Angrebet sendtes til Kontorchef Krarup, og i hvilken der fremførtes endnu grovere Insinuationer og Beskyldninger.

Hvad dernæst Grenaaasagen angaar, er det en Misforstaaelse fra Nævnets Side, naar det i 3. Stykke af Kendelsens Indledning hedder, at Ingeniør Pedersen i sine Skrivelser har beskyldt Professor Rung for at have ladet det skorte paa almindelig Kollegialitet. Denne Beskyldning er første Gang fremsat langt senere, nemlig under den skriftlige Procedure for Nævnet i Ingeniør Pedersens Indlæg af 18. December 1918. I hans Skrivelse af 14. Juni s. A. til Grenaa Byraad er intet anført i saa Henseende, men han begrundet kun Vægningen ved at sende sin Betænkning til Professor Rung med et grovt Angreb paa dennes Stilling til Gudenaasagen.

Endvidere har Nævnet misforstaaet Situationen, naar det taler om Professor Rung's Modtagelse af »Stillingen som Konsulent for Byrådet«. Der er, som det vil ses af Borgmester Vogelius' Skrivelse af 12. Juni 1918, ikke Tale om nogen Stilling, men derimod om Indhentning af en Erklæring i een bestemt Sag, idet de 3 til Professor Rung stillede Spørgsmaal er Sider af denne samme Sag; for at give Raad angaaende eventuel Strømaftagning fra Kaløvig-Selskabet var det jo nemlig nødvendigt at sammenligne dette Tilfælde med den anden foreliggende Mulighed: at bygge eget Værk. Om en eventuel Overtagelse af Ledelsen af de Anlæg, der skulde udføres, siges der intet i Borgmesterens Skrivelse, som ydermere pointerer den rent forbigaaende Karakter af Forholdet ved at anmode om Professorens Erklæring i Løbet af en Ugestid.

Naar Ingeniør Pedersen i sit skriftlige Indlæg af 18. December bemærker, at det af Borgmester Vogelius' Skrivelse til ham fremgik, at Borgmesteren havde sendt hans Arbejder til Professor Rung, stemmer dette ikke med Virkeligheden; der staar intet derom i Skrивelsen, og mellem de Bilag, som Borgmesteren med Skrivelse af 12. Juni sendte til Professor Rung, var der

intet Arbejde af Ingeniør Pedersen. Derimod anmodede Borgmesteren Ingeniør Pedersen om selv at sende sin Erklæring til Professoren. Hvis han ikke ønskede, at denne skulde modtage den, havde han altsaa den bedst mulige Lejlighed til at forhindre det, og den benyttede han jo ogsaa.

Professor Rung fik af Borgmesteren Meddelelse om, at Ingeniør Pedersen var underrettet om Forholdet; der var altsaa ikke Tale om nogen Handlen bag dennes Ryg, og Professoren kunde ikke paa Forhaand gaa ud fra, at Ingeniør Pedersen skulde have noget imod at gøre det samme, som adskillige andre raadgivende Ingeniører har gjort, nemlig at lade deres Forslag blive sendt til Erklæring til en Professor ved Polyteknisk Lærestanstalt, til Beroligelse for Byraadet, som med meget kort Varsel skulde træffe Beslutning i en Sag af indgribende Betydning for Byen.

Enhver, der kender de Metoder, som i den sidste halve Snes Aar er bleven anvendt i Konkurrencen mellem raadgivende elektrotekniske Ingeniører her i Landet, kan derfor ikke lade være at trække paa Smilebaandet ved Tanken om den særlige »Takt og Tone«, som Nævnet anser for paakrævet overfor Ingeniør Pedersen. Nej, Hensigten med Ingeniør Pedersen's Brev til Grenaa Byraad var saamænd tydelig nok, det var Kampen om Gudenaanen, det drejede sig om, og ikke om overfine Fornemmelser i Retning af Kollegialitet.

Jeg kommer nu til det sidste og vigtigste Afsnit af Kendselsens Præmisser, som direkte behandler Gudenaasagen.

Afsnittet er delt i 2 Dele, hvoraf den ene omhandler Professor Rungs Erklæring af Maj 1916, og den anden Professor Rungs Udtalelser paa Mødet i Aarhus den 12. April.

I den første Del siger Nævnet: »Ingeniør Pedersen, der var Ingeniør for en af de i Sagen interesserede Kommuner, bebrejder nu Professor Rung, at han har lagt de af Konsortiet benyttede, forinden Krigen gældende Priser til Grund, uanset at der i 1916 havde fundet en saa mægtig Prisstigning Sted, at der i Virkeligheden ikke kunde sluttet noget fra dem.«

Nævnet er her paa Vildspor. Det drejer sig ikke om 1916, men om 1918, og Ingeniør Pedersen's og ligesindedes Beskyldninger mod Professor Rung gaar ud paa, at han ved sin Erklæring af Maj 1916 skal have bibragt Rigsdagen den Tro, at An-

læget vilde kunne udføres i Aaret 1918 for den af de tidligere Koncessionssøgende angivne Anlægskapital, som var baseret paa Fredspriser.

Man læse:

Ingeniør Pedersen's Skrivelse til Grenaa Byraad af 14. Juni 1918:

»Det er meddelt mig, at Anlægssummerne i Lovforslaget er angivet til 2,2 Mill. Kr., men at Hr. Ingeniør Faber foreløbig — paa Grundlag af en Kobberpris af 5 Kr., som dog næppe kan overholdes — har maattet indrømme, at Anlægssummen bliver over 7 Mill. Kr.«

Ingeniør Pedersen's Skrivelse til Slagelse Byraad af 21. Juni 1918:

»Saavidt mig bekendt blev Lovforslaget om Gudenaas anlæget i Aaret 1918 forelagt Rigsdagen paa Grundlag af, at Anlægget kunde udføres for 2,2 Mill. Kr.«

Forretningsfører Larsen's Erklæring af 14. August 1918:

». Rigsdagen gennem Professor Rung's Erklæring kun kan have faaet det Indtryk, at Anlægget vilde blive udført for 2,2 Mill. Kr.«

»Lovforslaget er forelagt Rigsdagen paa det Grundlag, at Anlægsomkostningerne vilde andrage 2,2 Mill. Kr., medens disse (efter det senere oplyste) vilde blive flere Gange større«

Disse ganske urimelige Beskyldninger er bleven fremsat og fastholdt til Trods for, at der i de Rigsdagen forelagte Dokumenter udtrykkelig er angivet, at den nævnte Anlægskapital er baseret paa Fredspriser, og at der tages alt Forbehold med Hensyn til de i 1918 gældende »Krigspriser«, og til Trods for, at Ministeren for offentlige Arbejder ved Lovforslagets første Behandling yderligere pointerede dette Forhold og forklarede, at disse Dokumenter ikke desto mindre kunde tjene til Vejledning for Rigsdagen, fordi Rentabiliteten af et Vandkraftanlæg i Hovedsagen afhænger af Forholdet mellem Anlægspriser og Kulpriser, og der naturligvis i Professor Rung's Betænkning ogsaa var regnet med de før Krigen gældende Kulpriser. Ja, Beskyldningerne er ikke alene bleven fastholdt, men benyttede som Grundlag for Sigtelser for Svindel, uærligt Spil

og Samarbejde efter Aftale for at vildlede Rigsdagen og de offentlige Myndigheder!!!

Om disse Beskyldninger siger Nævnet:

»... findes der imidlertid ikke paa dette Punkt at kunne lægges Professor *Rung* noget til Last, da Betænkningen kun er afgivet til Elektricitetskommissionen, og Professor *Rung* ikke bærer Ansvar for, at der senere er givet den en videre Anvendelse.«

Man leder forgæves efter en Fortsættelse. Hvad mener Nævnet da om selve Beskyldningerne for at have vildledet Rigsdagen? Er der da et Ansvar, og af hvem bæres det? Finder Nævnet ingensomhelst Grund til at misbillige Beskyldningerne for Svindel og uærligt Spil?

Svaret paa disse Spørgsmaal synes kun indeholdt i Konklusionen, som lyder:

»Under Hensyn til alt det ovenanførte skønner Nævnet ikke rettere end, at Ingeniør *Pedersen* ikke uden Føje har fremsat sine Udtalelser om Professor *Rung* med Hensyn til Gudenaasagen.«

Jeg tilstaar, at nogen klar Forstaaelse af, hvad Nævnet mener, har jeg ikke faaet. Hvis Professor *Rung* ikke bærer Ansvar for, at der senere er givet hans Erklæring en videre Anvendelse, hvorfor skønner Nævnet saa, at Ingeniør *Pedersen* ikke uden Føje har fremsat sine ærerørige Beskyldninger? Man bemærke, at Konklusionen efter sin Ordlyd maa antages at omfatte alle Ingeniør *Pedersen's* Udtalelser om Professor *Rung* med Hensyn til Gudenaasagen — uden Forbehold.

Sidste Afsnit af Kendelsens Præmisser omhandler det forberedende Møde i Aarhus den 12. April 1918 Formiddag.

Hverken i Ingeniør *Pedersen's* Skrivelser eller i hans skriftlige Indlæg er Professor *Rungs* Udtalelser paa dette Møde nævnt. Derimod er de omtalt i Forretningsfører *Larsen's* Erklæring af 14. August 1918, der fulgte som Bilag til Ingeniør *Pedersen's* første Indlæg. Endvidere diskuteredes Mødet ved den mundtlige Procedure den 26. Juni 1919, altsaa mere end et Aar efter Mødets Afholdelse.

Det fremgaar af Præmisserne, at Nævnet, som allerede tidligere omtalt, er bleven vildledt med Hensyn til Tidspunktet for Mødets Afholdelse derved, at Forretningsfører *Larsen* i sin ovennævnte Erklæring har angivet Datoen 3. Maj i Stedet for

12. April, idet han har forvekslet første og andet Møde af de koncessionssøgende Kommuner. Nævnet gaar derfor ud fra, at mit grundlæggende Forslag af 7. Maj blev fremsat faa Dage efter Mødets Afholdelse, medens det i Virkeligheden først er fremsat over en Maaned senere, nemlig i Arbejdsudvalgets Møde den 17. Maj. Dette er af væsentlig Betydning, idet Mellemtiden, saaledes som jeg har paavist i Afsnit 5, efter en i Eftermiddagsmødet den 12. April af de tilstedeværende Kommunerepræsentanter truffen Beslutning blev benyttet til Indhentning af Tilbud, Udarbejdelse af Overslag samt Afgørelse af Principperne for Ledningsnettets Dimensionering og for Fordelingen af Udgifterne hertil.

I sin Erklæring af 14. August 1918 skriver Forretningsfører Larsen om Formiddagsmødet d. 12. April (Udhævelsen foretaget af Herr Larsen):

»Professor Rung fremkom med nogle almindelige kendte Oplysninger om Drift af Elektricitetsværker i Almindelighed; men det, man havde Grund til at vente — en udtømmende Redegørelse for hele Gudenaaanlægget — fik man intet at vide om. Derimod meddelte han, at Anlægget maaskenok vilde blive dobbelt saa dyrt, altsaa komme oppaa ca. 4 Millioner Kr. Denne Oplysning vakte i høj Grad Forundring, eftersom samme Herre nogle faa Maaneder forud havde oplyst Rigsdagen om, at Anlægget kostede 2,2 Millioner Kr.«

Diskussionen ved den mundtlige Procedure har efter Præsidenternes at dømme hovedsagelig drejet sig om at faa oplyst, hvad Professor Rung egentlig har sagt, og det er ikke mærkeligt, at Erindringen om, hvad der er passeret, er bleven noget udvisket i Løbet af den mellemliggende Tid af over et Aar, saa meget mere som Mødet kun var af forberedende Natur, hvorfor der heller ikke er bleven ført nogen Protokol over de faldne Udtalelser. Naar jeg sammenholder Forretningsfører Larsens skriftlige Erklæring med de ved den mundtlige Procedure faldne Udtalelser og med, hvad jeg selv, omend uklart, mener at kunne huske, tror jeg, at jeg er kommen Sandheden meget nær, naar jeg i Afsnit 5 har anført, at Professor Rung paa en Forespørgsel om, hvad Anlægget i Øjeblikket kunde antages at komme til at koste, har svaret, at man paa det daværende Tidspunkt vel nok maatte regne med dobbelt saa høje Anlægspriser som i Freds-

tid, altsaa med ca. 4—4½ Mill. Kroner. Da de tilstedeværende Kommunerepræsentanter sammen med Indbydelsen til Mødet havde faaet tilsendt saavel et Aftryk af den vedtagne Lov som et Eksempplar af Lovudkastet med tilhørende Bemærkninger og Bilag, kunde Professor Rungs Erklæring af Maj 1916 forudsættes bekendt, og af selve det angivne Tals Størrelse i Forbindelse med Udtrykket »dobbelt saa høje Anlægspriser« fremgik derfor, at Professor Rung refererede til det Anlæg, som omhandles i den nævnte Erklæring, og for hvilket de tidligere Koncessionsansøgere havde angivet en Fredspris af ca. 2,2 Mill. Kr. Derimod har det aabenbart ikke staaet Professoren klart, at den skønsmæssig anslaaede Ledningslængde af 100 km, som var lagt til Grund for Overslaget over Ledningsnettet, ikke var omtalt i hans Erklæring, men kun i de tidligere Koncessionsansøgers Skrivelse af 30. Januar 1916, og at denne Skrivelse ikke var aftrykt som Bilag til Lovforslaget, men kun fremlagt for Folketingsudvalget og derfor ikke kunde forudsættes bekendt for Deltagerne i Mødet. Professoren burde derfor nok for at undgaa Misforstaaelser udtrykkelig have gjort opmærksom paa det nævnte Grundlag for det af ham behandlede Projekt og tilføjet, at denne Ledningslængde muligvis vilde blive overskredet i større eller mindre Grad alt efter den Udstrækning, i hvilken den i Loven indsatte Bestemmelse om Adgang for Elektricitetsværkerne i de 3 Amter til at faa Strøm fra Gudenaen vilde blive benyttet. Hvor meget den deraf følgende Forhøjelse af Anlægsudgifterne kunde andrage, derom kunde Professoren paa det daværende Tidspunkt ikke have nogen begrundet Mening, idet det ahang af Løsningen af flere vigtige Principspørgsmaal, hvis Afgørelse først blev truffet flere Uger senere, og da navnlig af, efter hvilke Regler Gudenaalelektriciteten skulde fordeles paa Aftagerne, og i hvor høj Grad disse skulde henvises til at faa Strømmen tilført gennem de bestaaende eller projekterede Oplandscentralers Ledningsnet for derved at spare direkte Ledninger fra Gudenaacentralen. Og ganske misvisende er det at sammenstille Professor Rung's Udtalelse den 12. April med mit Overslag af 7. Maj, som er udarbejdet, efter at de nævnte Principspørgsmaal var afgjort, og desuden omfatter et Ledningsnet, som er bestemt til at føre ganske andre Elektricitetsmængder end de af Gudenaacentralen producerede og derved er bleven væsentligt fordyret.

Men selv om nu nogle af de tilstedeværende Kommunerepræsentanter af de ovennævnte Grunde har misforstaaet Rækkevidden af Professor Rungs Udtalelse, har de i hvert Fald ikke kunnet forblive mange Timer i deres Misforstaaelse, thi enhver af Deltagerne i Eftermiddagsmødet samme Dag maatte være ganske klar over, at nu først skulde det forsøges, saa vidt Tiden og Forholdene tillod det, at omarbejde de tidligere Projekter og Overslag efter de ny Forhold, til hvilket Arbejde der garanteredes et Beløb af 10,000 Kr. Endvidere var Repræsentanterne ved Mødets Slutning ganske klare over, at det for de af dem repræsenterede Kommuner foreløbig kun gjaldt om at tage Stilling til, hvorvidt de skulde slutte sig til Koncessionsandragendet, og at de herved ikke paatog sig nogensomhelst økonomisk Risiko. En saadan paatog kun de Værker og Selskaber sig, der tegnede sig som Andelshavere i Andelsselskabet »Gudenaacentralen«, og Opfordringen til Deltagelse i Dannelsen af dette Selskab skete jo først langt senere og udelukkende paa Grundlag af mit »Forslag til grundlæggende Bestemmelser« af 7. Maj 1918, altsaa paa ingen Maade paa Basis af Udtalelser af Professor Rung.

Det er derfor ganske udelukket, at Professor Rungs Udtalelse paa Formiddagsmødet d. 12. April kan have haft den Betydning, som Nævnet har ment at kunne tillægge den. Dette ses ogsaa deraf, at den nævnte Udtalelse overhovedet ikke har været omtalt paa noget af de i Afsnit 6 og 7 beskrevne Møder i Aarhus, ej heller i Ingeniør Pedersen's Skrivelser af 14., 21. og 27. Juni 1918 eller paa Mødet i Randers den 28. Juni s. A., men først er bleven fremdraget under Proceduren for Nævnet. Af den i de tidligere Afsnit givne Udvikling fremgaar jo ogsaa med Tydelighed, at det har været ganske andre Faktorer, som har været bestemmende for Randers Bys Afgørelse af Spørgsmaalet om Tilslutning eller Ikke-Tilslutning til Gudenaanlægget.

At Nævnet paa et saa spinkelt Grundlag har villet fælde sin kategoriske Dom:

»Under Hensyn til alt det ovenanførte skønner Nævnet ikke rettere, end at Ingeniør Pedersen ikke uden Føje har fremsat sine Udtalelser om Professor Rung med Hensyn til Gudenaasagen.«

kan, særlig naar Arten af Ingeniør Pedersen's Udtalelser tages i Betragtning, kun forklares derved, at de Nævnet foreliggende

Oplysninger har været af en saa mangelfuld og tildels vildledende Karakter, at det har været Nævnet umuligt at danne sig et rigtigt Billede af Begivenhederne. Den, der kender Forholdene, føler sig stærkt fristet til at synge med Skriverhans:

»Er det det, De kalder Lands Lov og Ret,
saa siger jeg, at Loven hun er slet.«

14.

Til Slutning nogle Realitetsbemærkninger om Gudenaanlægget.

Andelsselskabet »Gudenaacentralen« har ikke været sparet for Vanskeligheder under dets Bestræbelser for at gennemføre Anlægget saa hurtigt som muligt. Den største Modgang mødte det kort Tid efter Arbejdets Paabegyndelse i Form af den spanske Syge, som paa en saa tragisk Maade rev Ingeniør Thomsen bort efter to Maaneders Sygeleje, netop som han stod i Begreb med at føre sit største Arbejde ud i Livet. Da hans første Ingeniør samtidig et Par Maaneder igennem af den spanske Syge hindredes i sit Arbejde, kunde det ikke undgaas, at Projekteringsarbejderne blev stærkt forsinkede. Ikke desto mindre er det ved forceret Arbejde lykkedes at faa Hoveddæmningen med Frisluse, Tilledningskanalen og de forskellige Vejforlægnings- og Broarbejder, kort sagt alle de egentlige Vandbygningsarbejder, i Hovedsagen færdige i Løbet af dette Aar. Derimod er Kraftstationen dels af de ovennævnte Grunde og dels paa Grund af uventede Vanskeligheder ved Funderingsarbejderne bleven saa meget forsinket, at den ikke kan ventes færdig før Forsommeren 1920.

Anlægsudgifterne bliver naturligvis væsentlig højere end kalkuleret i 1918. Forhøjelsen skyldes delvis en Forøgelse af Reguleringsbassinets Flademaal og Kraftstationens Ydeevne, men hovedsagelig det forhøjede Prisniveau, som navnlig har gjort sin Indflydelse gældende paa Ekspropriationsudgifterne, Vandbygningsarbejderne og Bygningerne. Saavidt det i Øjeblikket kan overses, bliver Anlægssummen antagelig med et rundt Tal 10 Mill. Kr. eller omtrent det dobbelte af det i 1918 beregnede. Paa den anden Side ligger Kulpriserne jo ogsaa nu væsentlig højere end dengang antaget.

I sit Indlæg af 18. December 1918 opstiller Ingeniør Peder-

sen en Beregning over Gudenaaanlæggets Rentabilitet paa Grundlag af en Gennemsnitskulpris for en længere Periode af 30 Kr. pr. Ton for Kul à 7000 Kalorier, og hans Konklusion lyder som følger:

»Havde man nu ikke haft saa travlt med at skaffe de tidligere Koncessionshavere af med deres Koncession, saaledes at Anlæggets Udførelse havde kunnet vente et Aarstid eller to, saa vilde Anlægssummen vel nok kunne være bragt ned til det Tal, som Ministeren gættede paa eller deromkring. Var man blot kommen ned paa 4,5 Mill. Kr., vilde Anlægget have kunnet betale sig.«

Selv om jeg ikke er helt enig med Ingeniør Pedersen i den Maade, hvorpaa han kommer til dette Resultat, er vi dog temmelig nær ved hinanden, hvad selve Resultatet angaar. Han mener, at Anlægget kunde bære sig ved en Anlægskapital paa $4\frac{1}{2}$ Mill. Kr. og en Gennemsnitskulpris for gode Kul af 30 Kr. pr. Ton, de tidligere Koncessionssøgende og Professor Rung regner med 2,2 Mill. Kr. og en Kulpris af 18 Kr. pr. Ton, og min Rentabilitetsberegning af 7. Maj 1918 svarer omtrent til en Gennemsnitskulpris af 35—40 Kr. pr. Ton ved en Anlægs- og Driftskapital af 6 Mill. Kr. Endelig vil der ved en Anlægskapital af 10 Mill. Kr. opnaas Balance ved en Gennemsnitskulpris af ca. 60 Kr. pr. Ton. Holder Kulprisen sig højere i de første Aar efter Driftens Aabning, og lykkes det samtidig at udnytte Vandkraften fuldt ud, vil det være muligt at afskrive en større eller mindre Del af Anlægskapitalen, saaledes at Balancen senere vil kunne opretholdes ved en tilsvarende lavere Kulpris.

I Realiteten er vi altsaa paa det nærmeste enige angaaende Rentabiliteten. Hvortil da de stærke Ord og Beskyldninger? For det er jo dog vel ikke Ingeniør Pedersen's Mening, at vi Ingeniører skal staa til Ansvar for Prisstigningerne under og efter Krigen? I saa Fald kunde der jo ellers være Grund til at tale om det Ansvar, Ingeniør Pedersen paatog sig ved at foregøgle sine Klienter, at Anlægget kunde udføres langt billigere efter Krigen. Et Sted nævner han 3 à $3\frac{1}{2}$ Mill. Kr., et andet Sted $4\frac{1}{2}$ Mill. Kr. Da Tallene svinger saa stærkt, maa man vel antage, at de skal forstaas »med Forbehold«. Men selv tilnærmelsesvis vilde det naturligvis have været ganske udelukket at komme ned paa saa lave Beløb, hvis man havde ventet til efter Krigen med Arbejdets Paabegyndelse. Forholdet er tværtimod

det, at en yderligere Forsinkelse paa nogle faa Maaneder vilde have bragt Anlægssummen endnu højere i Vejret op over de 10 Millioner.

Nej, lad os ikke gøre os klogere end vi er; hverken Ingeniør Pedersen eller nogen anden Ingeniør har kunnet forudse den under og efter Krigen stedfundne Prisstigning. I en for Nævnet fremlagt Skrivelse fra Ingeniør Pedersen til Grenaa Byraads Belysningsudvalg giver han en træffende Skildring af Prisniveauets Usikkerhed i 1916. Han skriver:

»Jeg skal straks tillade mig at meddele, at en nøjagtig Beregning er udelukket for Øjeblikket, dels fordi det fremsendte Forslag er meget ubestemt paa flere Punkter, og dels fordi Priserne varierer saa kolossalt, at det er umuligt at opstille et Overslag, for hvis Rigtighed man kan overtage Ansvarer mere end nogle faa Dage.

Til Kaløvigsselskabets Forslag skal jeg komme tilbage; Prisernes Variation skal jeg belyse ved et Par Eksempler:

Kobberet kostede, da Randers Højspændingsnet byggedes ved Krigens Udbrud 1 Kr. 32 Øre pr. kg.; da Kaløvigsselskabet vistnok i December 1915 købte en Del af det Kobber, der skulde bruges til Nettet, blev det betalt med ca. 2 Kr. 30 Øre pr. kg.; nu koster Kobberet ca. 3 Kr. 70 Øre pr. kg. Efter Krigen vil Prisen paa dette Metal sikkert meget pludselig gaa ned til det normale igen, idet Kabelfabriken har meddelt mig, at Prisen holdes kunstigt oppe af en Trust, og at der produceres meget mere Kobber, end der forbruges; men de Krigsførende skal bruge Kobber, og derfor strammes Priserne stadig.

Til Herning Kommune tog jeg den 4. Maj d. A. Tilbud fra A/S Titan paa en Dynamo paa 180 HK. (120 KW). Prisen blev afgivet skriftligt og var 10.800 Kr. (Ti Tusinde Otte Hundrede Kroner). Efter at Udvalget og Byraadet havde endt sine Forhandlinger, kunde Tilbudet akcepteres den 2. Juni, men nu kostede Dynamoen 18.000 Kr. (Atten Tusinde Kroner). (Thrige's og Siemens-Schuckert's Priser laa lige ved Siden heraf, men lidt højere), altsaa en Tilvækst af ca. 70 pCt. i Løbet af en Maaned. Efter at jeg havde stillet Dynamoen til en Slags Auktion mellem nogle Firmaer, fik jeg Prisen trykket lidt nedad.

Paa lignende Maade har Priserne paa andre Ting udviklet sig og udvikler sig stadig; kun for Kraftmaskinernes Vedkommende har Priserne ikke varieret saa stærkt.

.....«

Mon nogen vil paastaa, at Prisniveauet har været mere stabilt i 1918 og 1919 end i 1916?

Ikke desto mindre er Risikoen for Gudenaanlægget noget mindre, end man skulde tro. Stigningen i Anlægsprisen og Stigningen i Kulprisen er jo nemlig ikke ganske uafhængige af hinanden, men tværtimod to Udslag af samme Grundbevægelse: Pengenes synkende Værdi og Arbejdslønnens Stigning.

»Gudenaacentralens« Andelshavere ser derfor ogsaa Fremtiden i Møde med Tillid og venter kun med Længsel paa det Øjeblik, da Anlægget kan aabnes for Driften. Om Anlægget af udenforstaaende Kredse, som ikke løber nogen økonomisk Risiko, blev fulgt med velvillig Interesse, vilde kun være naturligt i Betragtning af den store nationaløkonomiske Betydning, der under den nuværende Verdenssituation knytter sig til Udnyttelsen af vore hjemlige Kraftkilder, i Særdeleshed da langt den overvejende Del af Anlægssummen bliver her i Landet og gaar i danske Landmænds og Arbejderes Lommer.

At et Medlem af Dansk Ingeniørforening i Haab om herved at kunne faa spændt Ben for dette betydningsfulde Anlæg faar et Medlem af Rigsdagen til paa et fuldstændig fejlagtigt Grundlag at fremsætte mer eller mindre utilsørede Beskyldninger for Svindel og uærligt Spil mod de Mænd, som har ført Sagen frem, og derpaa bringer disse Beskyldninger videre i forstærket Form, og at derefter et af Dansk Ingeniørforening nedsat Nævn i Ukendskab til Sagens Sammenhæng finder at kunne anbringe de grovelig fornærmede Parter paa de anklagedes Bænk og paa en Maade anerkende Berettigelsen af de fremsatte Bagvaskelser, vildt i Virkeligheden kun kunne betegnes som en ren Farce, hvis det ikke var saa beskæmmende for Retsbevidstheden.

Bilag 1.

Dansk Ingeniørforening
Sekretæren.

København, den 21. December 1918.
Amaliegade 38.

Herr. Ingeniør *S. A. Faber, R.*,
Herluf Trollesgade 21, K.

Mandag den 23de d. M, Kl. 4 Eftm. vil der i Dansk Ingeniørforening blive afholdt et Møde i Anledning af en mellem Elektricitetskommissionen og Ingeniør *P. A. Pedersen* opstaaet Tvist, der paa Parternes Anmodning vil blive paadømt af et af Dansk Ingeniørforening nedsat Nævn.

Da Herr Ingeniørens Navn forekommer i de Skrivelser, der danner Anledningen til den nævnte Tvist, tillader jeg mig at anmode Hr. Ingeniøren om at komme til Stede ved Mødet.

Ærbødigst
sign. *A. G. V. Petersen.*

Bilag 2.

23.—12.—18.

Herr Kaptajn *A. G. V. Petersen*,
Sekretær for Dansk Ingeniørforening,
Amaliegade 38,

I Besvarelse af Deres ærede Skrivelse af 21. ds. og efter at jeg har haft Lejlighed til at gøre mig bekendt med de forskellige Skrivelser og Indlæg med Bilag, som danner Grundlaget for den omhandlede Sag, tillader jeg mig at fremsætte følgende Bemærkninger.

Sagen falder, saavidt jeg kan se, i 2 Dele:

1. Beskyldninger imod Elektricitetskommissionen for at lade sig misbruge af eet eller flere af sine Medlemmer til at fremme private Interesser.
2. Ærerørige personlige Beskyldninger, Insinuationer og Bagvaskelser saavel mod flere af Elektricitetskommissionens Medlemmer som ogsaa bl. a. mod undertegnede.

Jeg forstaar, at Elektricitetskommissionen som saadan har været nødt til at tage Stilling til de omhandlede Smædeskriivelser for at værne om de offentlige Interesser, den er sat til at varetage, ligesom det ogsaa er naturligt, at dens Medlemmer søger Beskyttelse hos Ingeniørforeningen mod Overfald af saadan Art som de foreliggende, idet det i højeste Grad er i Ingeniørstandens Interesse, at dens fremragende Medlemmer er villige til at paatage sig de offentlige Hverv, til hvis Varetagelse der fordres ingeniørmæssig Sagkundskab, og som man ellers nødsages til at besætte med Undermaalere.

Min Stilling som Privatmand er derimod en anden, og jeg agter ikke at gøre Hr. Pedersen den Ære at lade det personlige Smuds, som han kaster efter mig, behandle endsige paadømme af noget Nævn.

Hvad særlig Gudenaasagen angaar, synes Hr. Pedersen at svæve i den Vildfarelse, at den kan tages op til saglig Behandling ved denne Lejlighed. Det er selvfølgelig ganske udelukket.

Den sidste og iøvrigt eneste Gang, jeg diskuterede den Sag med Hr. Pedersen, var paa et Møde i Randers, som blev afholdt paa Foranledning af Amtmanden for Randers Amt kort før Konstitueringen af Andelsselskabet Gudenaacentralen for at give saavel Randers Byraads Belysningsudvalg som Repræsentanter for Randers Amsraad de Oplysninger, som de ønskede, før de tog endelig Stilling til Spørgsmaalet om Indtrædelse i Andelsselskabet resp. Deltagelse i Koncessionsoverdragelsen. Ved Mødets Slutning erklærede Formanden for Randers Belysningsudvalg, Hr. Larsen, idet han takkede Deltagerne i Diskussionen, at Udvalget nu havde modtaget saa udtømmende Oplysninger, at det var i Stand til at tage Stilling til Sagen. Ogsaa Repræsentanterne for Amsraadet erklærede sig tilfredse med Resultatet og besluttede derefter at deltage i Overdragelsen af Koncessionen, hvorimod Randers Byraad paa Forslag af dets Belysnings-

udvalg og Hr. Pedersen vedtog ikke at deltage i Dannelsen af Andelsselskabet Gudenaacentralen.

Det stod selvfølgelig Byraadet fuldstændig frit for at indtage dette Standpunkt, men naar d'Herrer nu synes at ønske en Genoptagelse af den afsluttede Diskussion og i den Anledning fremsætter et saadant Væv af Forvrængninger og forkerte Paa-stande, som de foreliggende Aktstykker vrimler med, kan jeg selvfølgelig ikke tjene dem.

Jeg beklager derfor at maatte meddele Dem, at jeg ikke ser mig i Stand til at efterkomme Deres Anmodning om at komme til Stede ved det nedsatte Nævns Møder. Skulde der være enkelte konkrete Spørgsmaal, man ønsker at rette til mig, beder jeg dem forelagt mig skriftligt, og jeg skal da besvare dem, forsaavidt dette lader sig forene med mit ovenfor angivne Standpunkt i denne Sag.

Med Højagtelse

S. A. Faber.

Bilag 3.

Ændringer vedtagne paa Arbejdsudvalgets Møde d. 17.—5.—18.

S. A. FABER

Ingeniør

M. I. F.

7. Maj 1918.

FORSLAG

til

Grundlæggende Bestemmelser

for

Andelsselskabet »Gudenaacentralen«.

Selskabets Medlemmer.

Selskabet optager som Medlemmer større Elektricitetsværker og Elektricitetsforsyningsselskaber i Viborg, Aarhus og Randers Amter.

Fordeling af Elektriciteten fra Gudenaacentralen.

Den fra Gudenaacentralen leverede Elektricitet fordeles til de enkelte Andelshavere i Forhold til Fordelingstal, der tilnærmelsesvis svarer til de enkelte Værkers og Selskabers naturlige Elektricitetsforbrug, altsaa ikke til Værkernes øjeblikkelige Produktion, men til de Elektricitetsmængder, som maatte produceres, hvis alle Værkerne var naaet til samme Udviklingstrin. For Oplandsværker regnes derfor heller ikke med det øjeblikkelige Forsyningsomraade, men med det naturlige Opland.

De ovennævnte Fordelingstal beregnes paa følgende Maade:
For Byer: 60 K.W.T. pr. Indbygger.

» Landet: 10 K.W.T. pr. ha Totalareal + 7 K.W.T. pr. Indbygger.

I vedhæftede Tabel findes i 2. Kolonne de saaledes udregnede Fordelingstal, og i 3. Kolonne de Elektricitetsmængder, som Gudenaacentralen ved fuld Udnyttelse gennemsnitlig kan levere til de enkelte Andelshavere om Aaret, under Forudsætning af, at alle de i første Kolonne angivne Værker og Forsyningsselskaber bliver Andelshavere.

Kapitalanskaffelse.

Den fornødne Anlægs- og Driftskapital skaffes hovedsagelig til Veje ved Optagelse af Laan, for hvis Forrentning og Amortisation Andelshaverne hefter solidarisk over for Laangiveren med Regres indbyrdes i Forhold til det Antal Andele, hver enkelt Andelshaver har overtaget.

Andelshavernes Rettigheder og Forpligtelser.

Andelene fordeles paa de enkelte Andelshavere i Forhold til de ovenfor omtalte Fordelingstal. Skulde et Værk eller Selskab ikke ønske at tegne det fulde dem herefter tilkommende Antal Andele, fordeles de derved ledigblevne Andele paa de øvrige Andelshavere i Forhold til disses Fordelingstal.

Enhver Andelshaver har Ret til Aftagelse af en i Forhold til Antallet af hans Andele staaende Del af den elektriske Energi, som Gudenaacentralen til enhver Tid er i Stand til at levere ved Andelshavernes Aftagningspunkter.

Samtlige Udgifter saavel til Forrentning og Amortisation af Laan som til Henlæggelser til Reserve- og Fornyelsesfond samt til Drift og Vedligeholdelse fordeles paa Andelshaverne i Forhold til Antallet af deres Andele. Afregningen sker for Forrentningens og Amortisationens Vedkommende halvaarsvis til de Terminer, til hvilke disse Ydelser forfalder over for Laangiveren, for de øvrige Udgifters Vedkommende enten efter Aarets Slutning eller kvartalsvis i Løbet af Aaret til en forud skønnet Pris for hver K.W.T., som stilles til Andelshavernes Disposition, med eventuel Efterbetaling for det Tilfælde, at den skønnede Enhedspris bagefter viser sig at være for lav.

Mer- eller Mindreforbrug af Elektricitet.

Hvis en Andelshaver ikke har Brug for hele den Elektricitetsmængde, til hvilken han efter sine Andele har Ret, er Bestyrelsen for Gudenaacentralen forpligtet til paa Opfordring at søge den overskydende Elektricitetsmængde afsat til andre Andelshavere. Den afgivne Elektricitet betales med den Genomsnitspris pr. K.W.T., som fremkommer for det paagældende Aar ved at dividere de samlede Udgifter til Fremtilling af Gudenaalelektricitet inkl. Forrentning og Amortisation med det Antal K.W.T., som Gudenaacentralen har stillet til Disposition, idet der dog af Prisen fradrages 5 à 10 pCt., som tilfalder Gudenaacentralens Kasse for Benyttelsen af det fælles Ledningsnet og Administration.

Hvis en Andelshaver har Brug for mere Elektricitet, end han efter sine Andele har Ret til, er Bestyrelsen for Gudenaacentralen forpligtet til at skaffe den manglende Elektricitetsmængde leveret paa gunstigst mulige Betingelser fra andre Andelshavere, som har Elektricitet til overs eller kan producere denne i eget Værk, eller paa anden Maade, som Bestyrelsen maatte finde formaals-tjenlig. Den saaledes leverede Elektricitet betales af Aftagerne med den Gennemsnitspris, som Indkøbet af Elektricitet *fra andre Kraftkilder* i det paagældende Aar har foraarsaget, med et Tillæg af 5 à 10 pCt., som indgaar i Gudenaacentralens Kasse som ovenfor.

Optagelse af ny Medlemmer.

Regler for Optagelse af Værker eller Forsyningsselskaber, som senere efter Selskabets Dannelse ønsker at tiltræde dette, fastsættes i Mangel af mindelig Overenskomst af Ministeriet for offentlige Arbejder. *Dog skal ingen Andelshaver være forpligtet til at afgive mere end højst 20 pCt. af sine Andele. Ny Andelshavere maa selv udrede Udgifterne ved de Ledningsanlæg, som er nødvendige for at tilvejebringe Tilslutning til Selskabets Ledningsnet (jvfr. næste Afsnit).*

Ledningsnet.

Foruden selve Vandkraftcentralerne ved Tange og senere eventuelt ved Kongens Bro bygger Selskabet Højspændingsledninger, som fører Elektriciteten ud til Andelshavernes Værker og Forsyningsnet, hvor Strømmen aftages i dertil egnede Aftagningspunkter. Under Forudsætning af, at alle de i den vedføjede Tabels første Kolonne opførte Værker ønsker at blive Andelshavere, vil Gudenaacentralens Højspændingsnet komme til at omfatte 50,000 Volts Ledninger fra Centralen ved Tange til Aarhus, Randers og Skive samt en 50,000 Volts Ledning fra Aarhus til Horsens. Ved Skive, Randers, Aarhus og Horsens bygges Transformatorstationer, i hvilke Strømmen nedtransformeres fra 50,000 Volt til 10,000, eventuelt ogsaa til 15,000 eller 6,000 Volt, med hvilke Spændinger Strømmen leveres til Andelshaverne. Endvidere føres 10,000 Volts Ledninger fra Tange til Viborg, fra Tange til Viborg Oplands Aftagningspunkt, fra Tange til Silkeborg, fra Aarhus til Framlev og fra Aarhus til Odder. Det for-

udsættes, at Hovedgaard Oplandscentral aftager Strømmen ved den omtalte Transformatorstation ved Horsens. Endvidere forudsættes det, at Grenaa og Æbeltoft slutter Overenskomst med Kaløvig Oplandscentral, i Følge hvilken de tilsluttes dennes Net, og saalænge den paagældende Overenskomst varer, overdrager deres Rettigheder og Forpligtelser som Andelshavere i Gudenaacentralen til Kaløvig, at Hobro og Mariager slutter lignende Overenskomster med Randers By angaaende Tilslutning til dennes Oplandsforsyning, samt at Skanderborg paa tilsvarende Maade faar sin Forsyning gennem Odder Oplandscentral.

Samtlige de nævnte Ledninger og Transformatorstationer bygges af Andelsselskabet Gudenaacentralen og forbliver dets Ejendom. Med Hensyn til Udredelsen af den dertil fornødne Kapital følges det Princip, at Gudenaacentralen for hver Andelshaver betaler et i Forhold til hans Andele staaende nærmere fastsat Beløb. De Andelshavere, til hvis Ledningsanlæg de her efter udregnede Beløb ikke strækker til, maa udrede det manglende som kontant Tilskud. Derimod gives der i Overensstemmelse med den gængse Praksis ved Andelselektricitetsværker ingen Godtgørelse til saadanne Andelshavere, som paa Grund af særlig gunstig Beliggenhed eller særlig stort Elektricitetsforbrug ikke kan udnytte hele det til deres Ledningsanlæg beregnede Beløb.

Under Anvendelse af de ovenfor anførte Beregningsprinciper foreslaas det herefter, at Andelsselskabet Gudenaacentralen udreder Udgifterne til de beskrevne Ledningsanlæg med Undtagelse af en Del af Ledningerne og Transformatorstationerne til og ved Horsens og Skive, til hvilke Horsens By og Hovedgaard Oplandscentral i Fællesskab udreder et kontant Tilskud paa Kr. 500,000 og Skive By og Opland tilsammen et kontant Tilskud paa Kr. 400,000.

Approximativt Overslag baseret paa Øjeblikkets Priser.

Anlægene ved Tange:

Vandbygningsarbejder	Kr. 1,700,000
Kraftstationen med 3 Turbiner à ca. 1500 E.H.K. ≈	1,550,000
	Kr. 3,250,000

Ledningsanlæg:

50,000 Volts Ledninger	Kr. 1,975,000
50,000 Volts Transformatorstationer =	775,000
10,000 Volts Ledninger	= 700,000

 Kr. 3,450,000

Fragaar kontant Tilskud
 fra Horsens og Hoved-
 gaard Kr. 500,000

Fra Skive og Opland = 400,000 = 900,000 = 2,550,000

 Anlægskapital Kr. 5,800,000

Driftskapital = 200,000

 Kr. 6,000,000
Rentabilitetsberegning.

	1. Aar	11. Aar
Forrentning	Kr. 300,000	Kr. 175,000
Amortisation 80 Aar	= 7,500	= 7,500
— 10 =	= 300,000	
Reserve- og Fornyelsesfond	= 100,000	= 100,000
Driftsudgifter inkl. Vedligeholdelse, Ad- ministration, Pensionsfond og Di- verse	= 135,000	= 160,000
	Kr. 842,500	Kr. 442,500
Afrundet =	850,000	= 450,000

Pr. K.W.T. leveret ved 10,000 Volts

• Maalere ved fuld Udnyttelse af

Gudenaacentralen 8½ Øre 4½ Øre.

Den samlede Kapital antages i Henhold til ovenstaaende Overslag at andrage 6 Mill. Kroner; heraf forudsættes de 3 Mill. Kroner amortiseret i 80 Aar og de 3 Mill. Kroner i 10 Aar ved et Afdrag paa Kr. 300,000 om Aaret. Samtidig forudsættes det, at der allerede fra første Aar at regne henlægges det meget rigelige Beløb af Kr. 100,000 til Reserve- og Fornyelsesfonden. Hvorvidt Amortisationen af Kapitalen bør ske paa den angivne Maade, bør helst fastsættes, naar Værket er kommet i Drift, idet det

først da vil være muligt at overse Forholdene. Skulde Brændselspriserne til den Tid endnu være meget høje, vil det sikkert være at anbefale at benytte de første Aar til at amortisere den af Verdenskrigen foranledigede Fordyrelse af Anlægget med ca. 3 Mill. Kr. endnu hurtigere, hvorved altsaa K.W.T. Prisen for det første Aar vil stige paa tilsvarende Maade.

Ved den for det 11. Aar opstillede Rentabilitetsberegning er det forudsat, at Gudenaacentralen foruden de ovenfor omtalte Ledningsanlæg tillige har bygget en 50,000 Volts Ledning mellem Aarhus og Randers, som kan danne Reserve for Ledningerne fra Tange til de nævnte to Byer. Metalpriserne forudsættes til den Tid at være gaaet saa langt ned, at en saadan Ledning kan bygges for $\frac{1}{2}$ Mill. Kroner, saaledes at den ikke amortiserede Kapital i det 11. Aar vil andrage Kr. 3,500,000.

Andelsselskabet »Gudenaacentralen«.

Andelshavere	Fordelingstal (omtr. Forbrug) 1000 K. W. T.	Strøml levering fra Gudenaen 1000 K. W. T.	Kapital- Garanti 1000 Kr.	Kontant Tilskud 1000 Kr.	Strømfag- ning fra samme Maaler 1000 K. W. T.
Aarhus By	4,000	2,200	1,320		3,300
Kaløvig	1,700	925	550		
Grenaa	250	125	75		
Æbeltoft	100	50	30		
Framlev	750	400	240		400
Odder By og Opland	1,250	700	420		800
Skanderborg	200	100	60		
Hovedgaard	250	125	75	65	950
Horsens By	1,500	825	500	435	
Randers By o. Opl.	3,500	1,925	1,150		2,075
Hobro	250	125	75		
Mariager	50	25	15		
Viborg By	750	400	240		400
Viborg Opland	1,500	825	500		825
Silkeborg	550	300	180		300
Skive By og Opland	1,700	950	570	400	950
	18,300	10,000	6,000	900	10,000

Bilag 4.

UDSKRIFT AF DANSK INGENIØRFORENINGS VOLDGIFTSPROTOKOL

Kendelse

i Sagen: Ingeniør *P. A. Pedersen's* Angreb paa Direktør
A. R. Angelo og Professor *Wm. Rung*.

Efter at Ingeniør *P. A. Pedersen* som Konsulent for Slagelse Byraad i Overenstemmelse med Lov Nr. 77 af 19. April 1907 og Reglement Nr. 258 af 18. November 1912 § 10 havde anmeldt for Elektricitetskommissionen, at Slagelse Kommune paatænkte at etablere et Omformeranlæg paa Kommunens Elektricitetsværk, tilskrev Elektricitetskommissionen under 2. April f. A. Slagelse Byraad saaledes: »... I Anledning af, at det af Anmeldelsen fremgaar, at der ved det nævnte Anlæg agtes anvendt en Spænding af 6000 Volt, har man ikke villet undlade at henlede Byraadets Opmærksomhed paa, at der af de fleste andre Højspændingsværker paa Sjælland anvendes en Spænding af 10,000 Volt, og at det maa anses for særdeles uheldigt, om et eventuelt fremtidigt Samarbejde mellem de forskellige Elektricitetsværker, der vil kunne være til den største gensidige Nytte og økonomiske Fordel, paa Forhaand skulde blive vanskeliggjort derigennem, at der af de forskellige Højspændingsværker anvendes forskellige Spændinger. Man maatte i hvert Fald, forinden videre i Sagen foretages, ønske fra Byraadets Side snarest belejligt at modtage en Udtalelse om de Grunde, der har bevirket, at man har valgt en Spænding af 6000 Volt«.

Byraadet indhentede en Erklæring fra Ingeniør *Pedersen* angaaende det saaledes af Elektricitetskommissionen rejste Spørgsmaal og sendte efter Ingeniør *Pedersen's* egen Anmodning under 12. April f. A. denne Erklæring til Elektricitetskommissionen

med følgende Tilføjelse: ».... kan man henholde sig til de af ham deri under Punkt 2 anførte Grunde til, at man har valgt en Spænding af 6000 Volt. Idet man formener, at Byraadet er berettiget til selv at træffe Afgørelse angaaende det omhandlede Spørgsmaal, forventer man, at Elektricitetskommissionen snarest muligt giver den ønskede Tilladelse til Anlægget, da det er af største Betydning uopholdeligt at sikre sig de fornødne Materialer, saafremt det skal lykkes at gennemføre Anlægget inden kommende Høst.« I Svar herpaa udtalte Elektricitetskommissionen i Skrivelse af 20. s. M.: ».... at Kommissionen under Hensyn til den store Betydning, som det har for hele Landet, at Elektricitetsforsyningen fremtidig kan ordnes paa den mest praktiske og mest økonomiske Maade, og i Overensstemmelse med Cirkulæret af 7. August 1917 fra Ministeriet for offentlige Arbejder, har følt sig forpligtet til at henlede Byraadets Opmærksomhed paa de ved det foreliggende Anlæg værende uheldige Forhold, men at den i øvrigt ikke i nogen Henseende skal bestride og heller ikke har bestridt Byraadets Ret til selv at træffe Bestemmelse med Hensyn til Valget af Spændingen, ligesom Byraadets Beslutning herom naturligt ikke kan have nogen Indflydelse paa Spørgsmaalet angaaende Kommissionens Tilladelse til Anlæggets Udførelse«.

Ingeniør *Pedersen* havde imidlertid været af den Mening, at Elektricitetskommissionen ved sin Skrivelse til Slagelse Byraad af 2. April 1918 havde overskredet sin Kompetence ifølge Loven af 19. April 1907, og da han yderligere følte sig personlig krænkede ved, at Kommissionen ikke underhaanden havde forespurgt ham om Grunden til Valget af den lavere Spænding, forinden den tilskrev Slagelse Byraad, fremsatte han i sin over Sagen afgivne Erklæring og senere Skrivelser en Række skarpe Angreb paa Elektricitetskommissionen og dens enkelte Medlemmer, idet han blandt andet beskyldte Direktør *Angelo* for at lade sig lede af personlige Hensyn ved Afgørelsen af de Sager, som forelagdes Elektricitetskommissionen, og Professor ved Den polytekniske Lærestalt *William Rung* for ved en tidligere Lejlighed vedrørende Elektricitetsforsyningen af Grenaa at have ladet det skorte paa almindelig Kollegialitet samt begge d'Herrer for i Sagen om Udnyttelsen af Gudenaas Vandkraft at have givet vildledende Oplysninger navnlig om Anlæggets Bekostning.

Da saavel Ingeniør *Pedersen* som de nysnævnte Ingeniører

var Medlemmer af Dansk Ingeniørforening, henvendte Elektricitetskommissionens Formand, Kontorchef *Krarup*, sig paa Kommissionens Vegne til Ingeniørforeningen, der efter nærmere Forhandling og med de paagældende Parters Samtykke nedsatte et Nævn til Sagens Behandling bestaaende af undertegnede Ingeniør *Georg Jochimsen*, Direktør *Ivar Knudsen*, Ingeniør *Holger Neergaard*, Belysningsdirektør *Ib Windfeld-Hansen* og Højesterets-sagfører *Otto Liebe*, sidstnævnte som Formand.

Der viste sig til en Begyndelse nogen Tvivl om, hvorledes Nævnets Kompetence skulde afgrænses, men efter stedfunden Korrespondance mellem de paagældende enedes man om, at Nævnet skulde behandle de af Ingeniør *Pedersen* mod Direktør *Angelo* og Professor *Rung* rettede Sigtelser med Hensyn til Saa gerne Slagelse Elektricitetsværk, Grenaa Elektricitetsværk og Gudenaas-Anlægget, idet dog Nævnet udtrykkeligt forbeholdt sig Ret til at udtale sig om Elektricitetskommissionens Optræden, for saa vidt det efter Nævnets Skøn maatte være fornødent til en retfærdig Bedømmelse af Ingeniør *Pedersen's* Forhold i det hele.

Forinden Nævnet gaar over til de mod Direktør *Angelo* og Professor *Rung* rettede Sigtelser, mener det at burde forudskikke den almindelige Bemærkning, at Ingeniør *P. A. Pedersen* i det hele har gjort Elektricitetskommissionens Virksomhed, dens Formand og dens øvrige Medlemmer til Genstand for en haanende Omtale og paa flere Steder anslaaet en Tone, der kun kan karakteriseres som lidet sømmelig, men paa den anden Side vil det efter Nævnets Skøn være nødvendigt til en retfærdig Bedømmelse af Ingeniør *Pedersen's* Forhold i hele denne Sag at have i Erindring, hvad det er, der overhovedet har givet Anledning til disse Skrivelser Fremkomst.

Nævnet ser nemlig ikke bedre end, at Elektricitetskommissionen — naar den mente at burde henlede Opmærksomheden paa Hensigtsmæssigheden af, at Elektricitetsforsyningen blev etableret med 10,000 Volt i Stedet for med 6000 — burde have henvendt sig til Ingeniør *Pedersen* og forespurgt ham om Grunden til, at han havde valgt den lavere Spænding, forinden den tilskrev Slagelse Byraad, tilmed paa en Maade, der let kunde have bibragt Byraadet den ganske fejlagtige Mening, at Ingeniør *Pedersen* havde gjort sig skyldig i Mangel paa Omtanke eller Skø-

desløshed ved Udarbejdelsen af sit Projekt. Ligeledes mener Nævnet, at Elektricitetskommissionen i hvert Fald burde have gjort Spørgsmaalet om den større eller mindre Spænding til Genstand for en selvstændig Henvendelse til Byraadet i Stedet for at kæde Spørgsmaalet sammen med Sagen om Anmeldelsen, hvorved det fik Udseende af, at Elektricitetskommissionen vilde lade Valget af Spændingen influere paa sin Beslutning om Anlæggets Godkendelse.

Nævnet finder det derfor forstaaeligt, at Ingeniør *Pedersen* har ment at burde tage skarpt til Genmæle mod Elektricitetskommissionens Henvendelse til Byraadet, og naar han i sin Imødegaaelse af Elektricitetskommissionen har ladet sig henrive til ubeherskede Ytringer om Elektricitetskommissionen i det hele, maa han derfor til en vis Grad kunne søge Undskyldning i Elektricitetskommissionens Optræden, selv om han ganske vist er gaaet langt ud over, hvad der kunde anses for en berettiget Retorsion.

Hvad dernæst angaar de af Ingeniør *Pedersen* mod Direktør *Angelo* rettede Sigtelser, maa det bemærkes, at Ingeniør *Pedersen* — foruden Gang paa Gang at have fremhævet Direktør *Angelo's* fremragende Dygtighed og personlige Overlegenhed — saavel under den skriftlige som mundtlige Forhandling for Nævnet har udtalt, at det ikke havde været hans Hensigt at beskyldte Direktør *Angelo* for »unfair« Handlemaade i nogen Henseende. Imidlertid maa der gives Direktør *Angelo* Medhold i, at de i Skrivelserne til Slagelse Byraad benyttede Udtryk ikke kunde opfattes paa anden Maade end som rettede mod hans personlige Integritet og derfor som krænkende for ham.

Sigtelserne gaar som ovenfor anført ud paa, at Direktør *Angelo* ved Afgørelsen af de Sager, der forelagdes ham som Medlem af Elektricitetskommissionen, har ladet sig lede af Hensyn til uvedkommende og private Interesser. Naar Ingeniør *Pedersen* i saa Henseende har insinueret, at det maatte være Direktør *Angelo*, der i Slagelse-Sagen har arbejdet for, at Spændingen blev sat op til 10,000 Volt, og at han maa antages at have gjort det af Hensyn til Nordsjællands Elektricitets- & Sporvejs-Aktielselskab eller til Nordvestsjællands Højspændings-Elektricitetsværk, til hvilke to Selskaber han nøje er knyttet, har det imidlertid under Sagen for Nævnet vist sig allerede af den Grund at være uberegtiget, at det ikke er Direktør *Angelo*, der har fore-

slaaet Henvendelsen til Slagelse Byraad, og at hans Virksomhed i bemeldte Sag overhovedet har været indskrænket til et Minimum. Ingeniør *Pedersen* har derhos yderligere antydnet, at den Omstændighed, at Direktør *Angelo* var blandt Koncessionsøgerne i Gudenaasagen, kan have influeret paa de Udtalelser om Anlægget i dets Helhed, som han skal have givet en Kreds af Rigsdagsmænd under et Foredrag, han holdt nogen Tid forinden Lovforslagets Forelæggelse for Rigsdagen. Rent bortset fra, at det ikke af Ingeniør *Pedersen* er oplyst, at der ved det paagældende Møde er givet Rigsdagsmændene urigtige Meddelelser, maa i hvert Fald Beskyldningen mod Direktør *Angelo* for ved denne Lejlighed at have misbrugt sin Stilling som Medlem af Elektricitetskommissionen falde til Jorden, fordi det efter det for Nævnet oplyste udtrykkeligt var tilkendegivet de paagældende Medlemmer af Rigsdagen, at Direktør *Angelo* hørte til Koncessionsøgerne, og at det udelukkende var i denne Egenskab, at han ønskede at forelægge Sagen for dem. I øvrigt har Ingeniør *Pedersen* ikke kunnet anføre noget som helst til Støtte for sine Sigtelser, og efter de for Nævnet navnlig af Elektricitetskommissionens Formand, Kontorchef *Krarup*, afgivne Forklaringer maa Nævnet overhovedet gaa ud fra, at Direktør *Angelo* aldrig har deltaget i Elektricitetskommissionens Behandling af Sager, som kunde antages at have privat Interesse for ham selv eller de Selskaber, som han var knyttet til.

Under disse Omstændigheder maa det efter Nævnets Skøn alvorligt misbilliges, at Ingeniør *Pedersen* har rettet en saa graverende og efter det foreliggende aldeles uhjemlet Sigtelse mod Direktør *Angelo* og det tilmed i en Skrivelse, der som indsendt til en kommunal Autoritet maatte formodes at faa større Udbredelse.

Den mod Professor *Rung* i Grenaa-Sagen for Mangel paa Kollegialitet rejste Sigtelse begrundes sig paa følgende:

Ingeniør *P. A. Pedersen* havde lige siden 1911 bistaaet Grenaa Byraad ved dets Overvejelser angaaende Elektricitetsforsyningen og var i 1916 af det paagældende Udvalgs Formand blevet anmodet om at udtale sig i Anledning af, at der var opstaaet Spørgsmaal om, hvorvidt Byen skulde bygge sit eget Elektricitetsværk eller købe Elektricitet fra det saakaldte Aarhus-Randers Kaløvig Selskab. I Skrivelsen var det dog udtrykkelig frem-

hævet, at Afgivelsen af en saadan Udtalelse var et Arbejde, der ønskedes særskilt betalt og ikke involverede nogen Forpligtelse for Kommunen med Hensyn til selve Anlægets Udførelse. Det er for Nævnet oplyst, at Ingeniør *Pedersen* i den Anledning har gjort et betydeligt Arbejde og saavel forhandlet med det paa gældende Udvalg og andre om Sagen som ogsaa afgivet skriftlige Betænkninger.

Under 12. Juni f. A. tilskrev imidlertid Borgmester *Vogelius* i Grenaa Professor *Rung* og meddelte ham, at Grenaa Byraad i et den 7. s. M. afholdt Møde havde vedtaget at anmode Professorens om at være Kommunens Raadgiver i forskellige Spørgsmaal angaaende Grenaa's Elektricitetsforsyning, blandt andet med Hensyn til det fra Aarhus-Randers-Kaløvig Selskabet fremkomne Tilbud, med Tilføjende, at Tilbudet for et Par Dage siden var sendt Ingeniør *Pedersen* med Anmodning om snarest at sende det til Professor *Rung* ledsaget af sin Erklæring om Sagen. Samme Dag, som Professor *Rung* modtog denne Skrivelse fra Borgmester *Vogelius*, svarede han denne, at han gerne paatog sig at være Kommunens Raadgiver »angaaende de forskellige Spørgsmaal vedrørende Byens Elektricitetsforsyning«.

Ingeniør *Pedersen's* Anke mod Professor *Rung* gaar nu ud paa, at han ikke burde have taget mod denne Stilling, forinden han først ved Henvendelse til Ingeniør *Pedersen* havde faaet Klarhed over dennes Forhold til Grenaa Byraad.

Efter den af Professor *Rung* for Nævnet afgivne Forklaring maa det antages, at han ved Modtagelsen af Borgmester *Vogelius's* Skrivelse var kendt med, at Ingeniør *Pedersen* gennem længere Tid havde været Konsulent for Byraadet i elektriske Spørgsmaal, og Nævnet maa herefter give Ingeniør *Pedersen* Ret i, at Professor *Rung* ved ikke at henvende sig til ham, forinden han modtog Stillingen som Konsulent for Byraadet, har ladet det skorte paa kollegial Hensynsfuldhed mod Ingeniør *Pedersen*, hvad der forekommer Nævnet saa meget uheldigere, som Professor *Rung*, qua Medlem af Elektricitetskommissionen og Professor ved Den polytekniske Læreanstalt, burde iagttage særlig Varsomhed over for andre konsulterende Ingeniører.

Ingeniør *Pedersen's* Sigtelser mod Professor *Rung* i Gudenaa-Sagen gaar som ovenfor berørt særlig ud paa, at hans Udtalelser

om det Beløb, der antagelig vilde medgaa til Anlægget, har været vildledende for de Institutioner, der var interesserede i Sagen.

I Maj 1916 afgav Professor *Rung* paa Foranledning af Elektricitetskommissionen en Betænkning, der i øvrigt senere er fulgt med Sagens Akter ved Forelæggelsen for Rigsdagen. I denne Betænkning tager Professor *Rung* ved Undersøgelsen af Foretagendets økonomiske Side sit Udgangspunkt i det paagældende Konsortiums Exposé, hvorefter den samlede Anlægskapital skulde være 2,2 Millioner Kr., og knytter til sine herpaa funderede Udregninger en Bemærkning om, at Foretagendet »maa siges at hvile paa en sund økonomisk Basis«. Ingeniør *Pederse*, der var Ingeniør for en af de i Sagen interesserede Kommuner, bebrejder nu Professor *Rung*, at han har lagt de af Konsortiet benyttede, forinden Krigen gældende Priser til Grund, uanset at der i 1916 havde fundet en saa mægtig Prisstigning Sted, at der i Virkeligheden ikke kunde slttes noget fra dem. Efter at Elektricitetskommissionens Formand, Kontorchef *Krarup*, for Nævnet har udviklet, at Professor *Rung* ved at benytte Priserne fra før Krigen kun har fulgt den paa det paagældende Tidspunkt af Administrationen i slige Tilfælde anvendte Fremgangsmaade, og at hans Udtalelser derfor ikke har kunnet give Anledning til nogen Misforstaaelse inden for Elektricitetskommissionen, findes der imidlertid ikke paa dette Punkt at kunne lægges Professor *Rung* noget til Last, da Betænkningen kun er afgivet til Elektricitetskommissionen, og Professor *Rung* ikke bærer Ansvar for, at der senere er givet den en videre Anvendelse.

Medens det oprindeligt var Tanken, at Koncessionen skulde meddeles et privat Konsortium, kom man under Sagens videre Gang ind paa, at den burde gives til de Amts- og Byraad i Viborg, Aarhus og Randers Amter, som maatte ønske at deltage, hvad der i øvrigt kunde føre til en væsentlig Udvidelse af det oprindelig paatænkte Ledningsnet. Efter Lovens Stadfæstelse i Marts 1918 indbød derfor Ministeren for offentlige Arbejder de paagældende Kommuner til at lade sig repræsentere ved et Møde i Aarhus, hvor Sagen vilde blive dem forelagt. Ved dette Møde var Ministerens Stedfortræder ledsaget af Vandbygningsdirektøren og af Professor *Rung* som sagkyndige henholdsvis paa det vandbygningstekniske og det elektrotekniske Omraade. Efter den af de to Repræsentanter for en af de paagældende Kommuner afgivne Forklaring blev der paa dette Møde rejst Spørgs-

maal om Omkostningerne ved Anlægget, og dette Spørgsmaal besvarede Professor *Rung* som eneste sagkyndige Taler ved Mødet derhen, at Anlægget vilde komme til at koste 4 à $4\frac{1}{2}$ Millioner Kr.

Af et faa Dage efter Mødets Afholdelse fra Ingeniør S. A. *Faber* som ledende Ingeniør for Foretagendet fremsat »approximativt Overslag, baseret paa Øjeblikkets Priser« fremgaar det imidlertid, at Udgiften vilde andrage henved 7 Mill. Kroner.

Professor *Rung's* Forklaring angaaende det paa Mødet passerede har været ubestemt og vaklende. Han erindrer ikke, hvad der er passeret, men tør dog ikke benægte, at han har besvaret Spørgsmaalet med Angivelsen af 4 à $4\frac{1}{2}$ Mill. Kr., idet han samtidig tilføjer, at han sikkert maa have taget et »Forbehold« om Beløbets Tilstrækkelighed. Samtidig gør han gældende, at Angivelsen egentlig er rigtig, idet han kun vil have tænkt paa Anlægget i dets tidligere Skikkelse og derimod ikke paa den Udvidelse af Ledningsnettet, som der først var blevet Tale om under Sagens Gang, og som i betydelig Grad vilde fordyre Anlægget.

Da de ovenfor nævnte Kommunerepræsentanter over for Professor *Rung* med stor Styrke og med overensstemmende Angivelse af adskillige Enkeltheder har fastholdt, at Svaret uden noget Forbehold lød paa 4 à $4\frac{1}{2}$ Mill. Kr., mener Nævnet at maatte gaa ud fra, at dette forholder sig rigtigt, og under denne Forudsætning skønner Nævnet ikke rettere, end at det af Professor *Rung* givne Svar var egnet til at vildlede Tilhørerne, idet disse maatte være berettigede til at gaa ud fra, at Svaret gjaldt Anlægget i dets udvidede Form, som overhovedet var Betingelsen for, at alle de til Mødet indbudte Kommuner kunde blive interesserede i samme.

Angaaende Følgerne af Professor *Rung's* Udtalelser paa Mødet maa det efter det oplyste antages, at i alt Fald Repræsentanterne for een af de indbudte Kommuner betvivlede Rigtigheden af Professor *Rung's* Angivelse af Bekostningerne ved Anlægget og som Følge deraf blev ængstelige for, at hele Projektet skulde hvile paa et altfor løst og ikke tilstrækkelig gennemtænkt Grundlag, hvorfor den paagældende Kommune paa deres Indstilling ikke turde afgive Tilsagn om Tilslutning til Anlægget inden for den korte Frist, der var givet til at tage Beslutning i Sagen.

Under Hensyn til alt det ovenanførte skønner Nævnet ikke rettere end, at Ingeniør *Pedersen* ikke uden Føje har fremsat sine Udtalelser om Professor *Rung* med Hensyn til Gudenaasagen.

Omkostningerne ved Voldgiftssagen vil være at bære af Ingeniør *P. A. Pedersen* med Halvdelen og Professor *Rung* med Halvdelen.

København, den 27. August 1919.

Georg Jochimsen. Ivar Knudsen. Otto Liebe.
 Holger Neergaard. Ib Windfeld-Hansen.

Ax. G. V. Petersen.

